

HOGE RAAD VAN FINANCIËN

AFDELING "FINANCIËRINGSBEHOEFTE VAN DE OVERHEID"

Advies

**BEGROTINGSTRAJECT TER VOORBEREIDING VAN HET
STABILITEITSPROGRAMMA 2019-2022**

MAART 2019

De Leden van de Afdeling:

de Heer	K. ALGOED
Mevrouw	A. BAUWENS
de Heer	E. DE BOECK
de Heer	R. DELCOURT
Mevrouw	W. DEMEESTER-DE MEYER
de Heer	D. DE SMEDT
de Heer	A. DESSOY
de Heer	A-M. PONCELET
de Heer	C. SOIL
de Heer	N. WAEYAERT
de Heer	P. WUNSCH

Waarnemer:

de Heer	G. SERVAIS
---------	------------

Secretariaat:

de Heer	L. BUFFEL
Mevrouw	D. DIDDEREN
Mevrouw	C. SPINNOY
Mevrouw	E. VANALME
de Heer	B. YDIERS

INHOUD

Inhoud	5
Lijst van de afkortingen	7
Synthese en aanbevelingen	9
De Economische vooruitzichten 2019-2024 van het FPB (14 februari 2019).....	9
Aanbevolen trajecten voor de Gezamenlijke Overheid	10
Verdeling van de trajecten van de Gezamenlijke Overheid.....	13
1 Basisscenario van het Federaal Planbureau	15
1.1 Macro-economische context en conjunctuurevolutie	16
1.2 Globale evolutie van de overheidsfinanciën op het niveau van de Gezamenlijke Overheid.....	19
1.3 Evolutie van de schuldgraad.....	24
2 Normatief traject voor de Gezamenlijke Overheid	29
2.1 Context.....	29
2.1.1 De Europese context: het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeiact.....	29
2.1.1.1 Einddoelstelling: de MTO.....	29
2.1.1.2 Aanpassingspad naar de MTO	33
2.1.2 De nationale context.....	37
2.1.2.1 Belgische engagement ten opzichte van de EU	37
2.1.2.2 Interne Belgische engagementen	38
2.2 Overwegingen	38
2.3 Door de Afdeling weerhouden trajecten	41
2.3.1 Traject indien de aanvraag voor de toepassing van de flexibiliteitsclausule door de Raad van de EU wordt goedgekeurd	41
2.3.2 Traject indien de aanvraag voor de toepassing van de flexibiliteitsclausule door de Raad van de EU niet wordt goedgekeurd ...	44
3 Verdeling van de trajecten van de Gezamenlijke Overheid	47
3.1 Basisprincipes	47
3.1.1 Traject van de Lokale Overheden	47
3.1.2 Traject op het niveau van de gemeenschappen en gewesten	49

3.1.3	Trajecten van de overige overheden.....	51
3.2	Verdeling van het traject met toekenning flexibiliteitsclausule	52
3.2.1	Entiteit I.....	52
3.2.2	Entiteit II	53
3.2.2.1	Gemeenschappen en Gewesten	54
3.2.2.1.1	Geheel van de Gemeenschappen en Gewesten	54
3.2.2.1.2	Individuele Gemeenschappen en Gewesten.....	54
3.2.2.2	Lokale Overheden.....	58
3.3	Verdeling van het traject zonder toekenning flexibiliteitsclausule	59
3.3.1	Entiteit I.....	59
3.3.2	Entiteit II	60
3.3.2.1	Gemeenschappen en Gewesten	61
3.3.2.1.1	Geheel van de Gemeenschappen en Gewesten	61
3.3.2.1.2	Individuele Gemeenschappen en Gewesten.....	61
3.3.2.2	Lokale Overheden.....	65

LIJST VAN DE AFKORTINGEN

AF	Autonomiefactor
AMECO	Annual macro-economic database (DG ECFIN van de Europese Commissie)
Bbp	Bruto binnenlands product
BFW	Bijzondere Financieringswet
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
COM	(Europese) Commissie
DG	Duitstalige Gemeenschap
EI	Entiteit I
EII	Entiteit II
EC	Europese Commissie
EMU	Economische en Monetaire Unie
ESR	Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen
FG	Franse Gemeenschap
FGC	Franse Gemeenschapscommissie
FO	Federale Overheid
FPB	Federaal Planbureau
G&G	Gemeenschappen en Gewesten
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
HRF	Hoge Raad van Financiën
ILD	Implicit Liabilities and Debt (Impliciete verplichtingen en schuld)
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
LO	Lokale Overheden
MB	Minimum benchmark
MTO	Medium-term (budgetary) objective (middellangetermijndoelstelling)
NBB	Nationale Bank van België
NFB	Netto financieringsbehoeften
OG	Output gap
PB	Personenbelasting
SB	Structural balance (structureel saldo)
SF	Stock-flow adjustment (voorraad-stroom aanpassing)
SGP	Stabiliteits- en Groeipact (Stability and Growth Pact)
TSCG	Treaty on Stability, Coordination and Governance (Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur (in de EMU))
VG	Vlaamse Gemeenschap
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie

WG

Waals Gewest

SYNTHESE EN AANBEVELINGEN

Dit Advies van de Afdeling “Financieringsbehoeften van de overheid” kadert in de voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma 2019-2022 dat eind april 2019 moet worden overgemaakt aan de Europese Commissie. Het Advies is in overeenstemming met de bepalingen van het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 door enerzijds aanbevelingen te formuleren over de begrotingsdoelstellingen voor de Gezamenlijke Overheid en anderzijds over de verdeling van deze doelstellingen over de verschillende overheidsniveaus.

De Economische vooruitzichten 2019-2024 van het FPB (14 februari 2019)

Het begrotingstraject 2019-2022 dat de Afdeling aanbeveelt, is gebaseerd op de Economische vooruitzichten 2019-2024 van het Federaal Planbureau (FPB), opgesteld op basis van de op 31 januari 2019 beschikbare gegevens. Zowel het budgettaire als macro-economische luik van de Economische vooruitzichten 2019-2024 worden samengevat in Tabel 1 hieronder en uitgebreid toegelicht in hoofdstuk 1 van dit Advies.

In het scenario bij ongewijzigd beleid, dat fungeert als referentiepunt voor de bepaling van de noodzakelijke primaire inspanning ten opzichte van het door de Afdeling aanbevolen traject, zou het nominaal vorderingensaldo in 2022 -2,3% bbp bedragen. De achteruitgang ten opzichte van het voor 2018 geraamde saldo bedraagt bijgevolg cumulatief 1,5 procentpunt bbp.

Aangezien het aandeel van de rentelasten in het bbp met 0,3 procent bbp afneemt, is de achteruitgang van het primair saldo meer uitgesproken (-1,9 procentpunt bbp). Vanaf 2021 wordt bij ongewijzigd beleid immers opnieuw een primair tekort van -0,4 % bbp voorspeld (ten opzichte van een primair surplus van 1,5% bbp in 2018).

Tabel 1
Synthese van de vooruitzichten 2019-2024 van het Federaal Planbureau

MACRO-ECONOMISCH LUIK		2018	2019	2020	2021	2022	Δ2018-2022
Reële bbp (% groei)	(1)	1,4%	1,3%	1,4%	1,4%	1,2%	
Potentiële bbp groei (% groei)	(2)	1,4%	1,3%	1,4%	1,4%	1,3%	
<u>Output gap</u>	(3)	<u>0,1%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>
Δ	=Δ(3)=(1)-(2)	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	-0,1%	
Nominale bbp-groei (% groei)	(5)	2,7%	3,1%	3,0%	3,0%	2,9%	
Bbp-deflator (% groei)	(6)	1,2%	1,7%	1,6%	1,6%	1,7%	
BUDGETTAIR LUIK (Gezamenlijke Overheid, % bbp)							
Totale ontvangsten	(7)	49,5%	48,6%	48,4%	48,4%	48,5%	-1,1%
Totale uitgaven	(8)	50,3%	50,3%	50,4%	50,7%	50,8%	0,4%
Primaire uitgaven	(7a)	48,1%	48,2%	48,5%	48,8%	48,9%	0,8%
Rentelasten	(7b)	2,2%	2,1%	2,0%	1,9%	1,9%	-0,3%
<u>Nominaal vorderingensaldo</u>	(9)=(7)-(8)	<u>-0,8%</u>	<u>-1,7%</u>	<u>-2,0%</u>	<u>-2,3%</u>	<u>-2,3%</u>	<u>-1,5%</u>
Δ nominaal vorderingensaldo (FPB)		0,1%	-0,9%	-0,3%	-0,3%	0,0%	
Primair saldo	(10)=(6)-(7a)	1,5%	0,4%	0,0%	-0,4%	-0,4%	-1,9%
Cyclisch gedeelte	=0,61*(3)	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
One shots	(10)	0,7%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,7%
<u>Structureel saldo</u>	(11)=(9)-(4)-(10)	<u>-1,5%</u>	<u>-1,9%</u>	<u>-2,0%</u>	<u>-2,4%</u>	<u>-2,3%</u>	<u>-0,8%</u>
Structureel primair saldo	(12)=(10)-(4)-(10)	0,8%	0,2%	-0,1%	-0,5%	-0,4%	-1,2%
p.m. Vorderingensaldo Entiteit I (gecorrigeerd voor impact AF)		-0,4%	-1,5%	-1,7%	-1,9%	-2,0%	-1,6%
p.m. Vorderingensaldo Entiteit II Geheel Gemeenschappen en Gewesten (gecorrigeerd voor impact AF)		-0,4%	-0,2%	-0,3%	-0,4%	-0,3%	0,1%
Lokale Overheden		-0,1%	-0,2%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	0,0%
		0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
OVERHEIDSSCHULD (Gezamenlijke Overheid, % bbp)							
<u>Schuldgraad</u>	(13)	<u>102,2%</u>	<u>101,7%</u>	<u>101,5%</u>	<u>101,4%</u>	<u>101,4%</u>	
Δ	=Δ(13)		-0,5%	-0,2%	0,0%	0,0%	-0,8%
Endogene evolutie	=Δ(13a)		-1,4%	-0,9%	-0,6%	-0,6%	-3,6%
Exogene evolutie	=Δ(13b)		0,8%	0,7%	0,6%	0,6%	2,8%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

Aanbevolen trajecten voor de Gezamenlijke Overheid

De Afdeling stelt vast dat de externe omgeving waarbinnen de aanbeveling zich situeert, momenteel gekenmerkt wordt door verschillende factoren van onzekerheid. Ten eerste bestaat er **onzekerheid op het niveau van de onderliggende parameters**. Recente vooruitzichten van de OESO en de ECB wijzen op een verslechtering van de internationale economische context en aanzienlijke politieke onzekerheden (zoals een vertraging in de internationale handel, risico op een ongestructureerde Brexit).

Daarnaast bestaat er ook enige onzekerheid over de grootte van de terugval van de inkomsten uit de vennootschapsbelasting (aandeel in bbp), nadat deze in 2018 een historisch hoog peil hadden bereikt. De mate waarin vanaf 2019 een terugval wordt geobserveerd is cruciaal afhankelijk van de assumptie met betrekking tot de oorzaak van de over 2017-2018 geobserveerde toename van de voorafbetalingen. Indien dit een zuivere verschuiving van het moment van betaling van de totale verschuldigde belasting in de tijd betrof, dan wordt de initiële toename op een later moment integraal gecompenseerd via een corresponderend lagere inkomheling. Indien de stijging van de voorafbetalingen ook een oorzaak vindt in een structurele verhoging van de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting (vb. door een toename van de belastbare basis), dan vindt de correctie in mindere mate plaats.

Het FPB zal in juni 2019 de definitieve versie van de 'Economische vooruitzichten 2019-2024' publiceren, waarin met de meest recente informatie rond beide elementen rekening zal worden gehouden.

Ten tweede bestaat er onzekerheid met betrekking tot de **onderliggende Europese vereisten voor het begrotingstraject**. België bevindt zich momenteel in het preventieve luik van het Europese Stabiliteits- en Groeipact (SGP). Aangezien het structureel tekort in 2018 volgens de FPB-projectie -1,5% bbp bedraagt, is de MTO (structureel evenwicht)¹ momenteel nog niet bereikt. Bijgevolg moet een bepaald aanpassingspad in de richting van de MTO worden nageleefd. Aangezien de Belgische overheidsschuld als hoog wordt beoordeeld, is op basis van het SGP een jaarlijkse verbetering van het structureel saldo van 0,6% bbp vereist (tot wanneer de MTO bereikt is).

De Raad van de EU kan een flexibiliteit ten opzichte van het vaste aanpassingspad naar de MTO toestaan wanneer door een lidstaat structurele hervormingen werden geïmplementeerd en aan een reeks randvoorwaarden voldaan is. België diende binnen het kader van de ontwerp-begroting 2019 (oktober 2018) een aanvraag voor de toepassing van de zogenaamde 'structural reform clause' in op basis van hervormingen in de pensioenen, belastingen (*tax shift*, hervorming vennootschapsbelasting), arbeidsmarktbeleid en overheidsadministratie.

¹ De Afdeling wijst erop dat begin 2019 door de EC een nieuwe minimale MTO werd vastgesteld voor de periode 2020-2022. Dit betreft het structureel evenwicht. Door onder meer gewijzigde demografische projecties worden de vergrijzingskosten, die een belangrijk element zijn bij de bepaling van de minimale MTO, door de EC momenteel hoger geraamd dan in 2016 (wanneer de minimale MTO voor de periode 2017-2019 werd berekend). Dit resulteert in een opwaartse herziening van de minimale MTO. De negatieve marge van -0,5 procentpunt bbp ten opzichte van het structureel evenwicht die bestond voor de periode 2017-2019, valt bijgevolg weg. Op basis van een advies van de Afdeling (maart 2016) werd er in de Stabiliteitsprogramma's van april 2016, 2017 en 2018 voor geopteerd om het structureel evenwicht te weerhouden als MTO en dus om op middellange termijn ambitieuzer te zijn dan minimaal vereist.

Indien de flexibiliteit wordt toegekend, wordt een *lump sum* afwijking van 0,5% bbp ten opzichte van het aanpassingstraject toegelaten in 2019, wat de vereiste structurele verbetering op 0,1% bbp brengt.

Binnen het kader van haar beoordeling van het Belgische Stabiliteitsprogramma 2019-2022 (april 2019) zal de Raad van de EU in juli 2019 finaal beoordelen of flexibiliteit wordt toegekend. Bijgevolg acht de Afdeling het opportuun om twee verschillende scenario's aan te bevelen, afhankelijk van de beslissing met betrekking tot de flexibiliteitsclausule.

De aanbevolen jaarlijkse begrotingsdoelstellingen zijn bepaald in termen van een aanbevolen verbetering van het structurele saldo. Dit is in lijn met zowel de Europese begrotingsregels als de eerdere adviezen van de Afdeling. De correcties voor de impact van de conjunctuur en eenmalige maatregelen (*one shots*) gebeurden aan de hand van de ramingen van het FPB binnen het kader van de Economische vooruitzichten 2019-2024 (februari 2019).

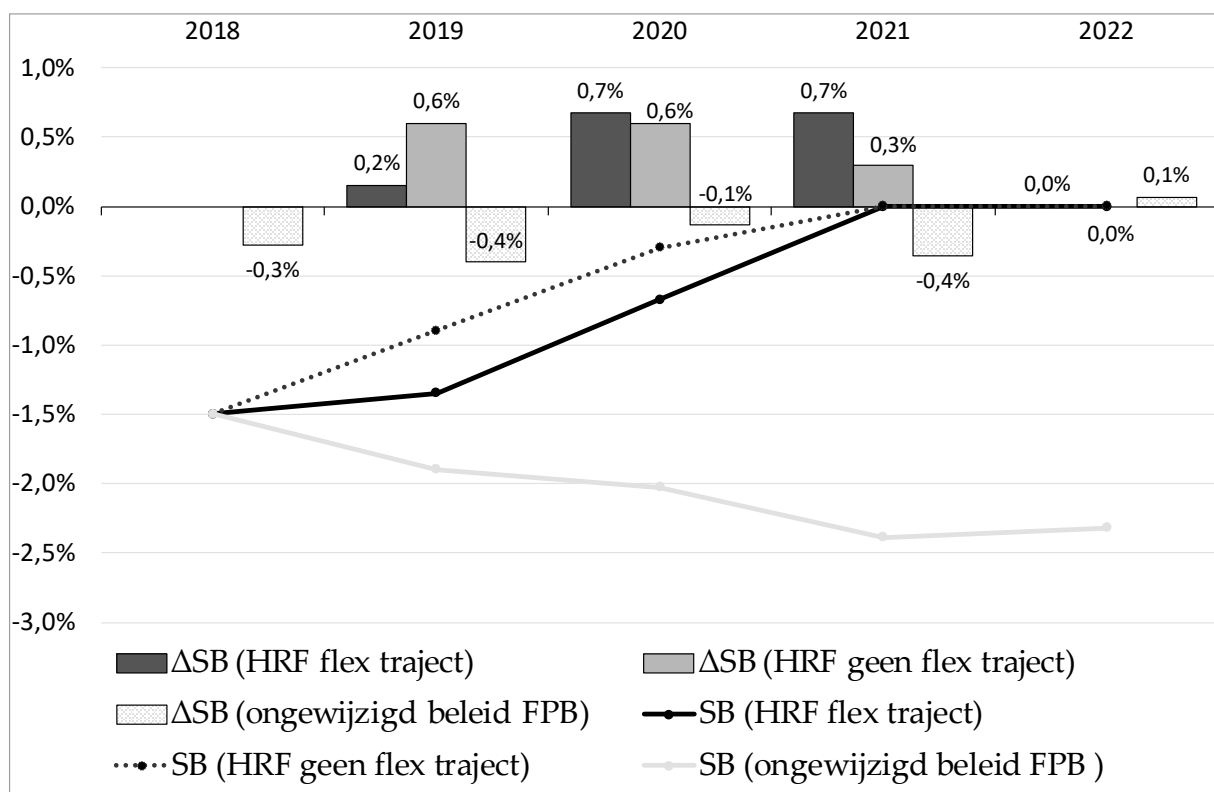
Beide trajecten worden grafisch geïllustreerd in Grafiek 1 hieronder. Voor een gedetailleerde toelichting van de trajecten (genormeerd nominaal vorderingensaldo, corresponderende schuldgraad), kan verwezen worden naar deel 2 van dit Advies.

In beide trajecten wordt de MTO (structureel evenwicht) in 2021 bereikt, maar via een verschillend aanpassingspad:

- In het eerste traject, conditioneel aan de goedkeuring van de flexibiliteitsclausule, neemt de Afdeling met betrekking tot 2019 akte de structurele verbetering van 0,2% bbp die overeenstemt met het engagement van de Belgische overheden in de ontwerpbegroting 2019 (oktober 2018). De hierna nog resterende structurele verbetering om in 2021 de MTO te bereiken wordt vervolgens gelijk verdeeld over 2020 en 2021.
- Een tweede traject, voor het geval dat de flexibiliteitsclausule niet wordt toegekend. In dit traject wordt een verschillend aanpassingspad in de richting van de MTO aanbevolen. Indien de aanvraag voor de toepassing van de flexibiliteitsclausule niet wordt goedgekeurd, is op basis van het preventieve luik van het SGP een jaarlijks structurele verbetering van 0,6% bbp noodzakelijk tot wanneer de MTO (structureel evenwicht) bereikt wordt. In dit traject beveelt de Afdeling bijgevolg een structurele verbetering van 0,6% bbp aan voor 2019 en 2020. Tot slot is in 2021 een structurele verbetering van 0,3% bbp noodzakelijk om het structureel evenwicht te bereiken.

Het eerste traject is ambitieuzer dan strikt noodzakelijk volgens de Europese criteria die gelden wanneer de flexibiliteitsclausule zou worden toegekend door de Raad van de EU. De Afdeling acht dit opportuun omdat ze vaststelt dat op basis van de huidige raming van het FPB in 2018 een structurele verslechtering van -0,3% bbp werd opgetekend. Dit ligt aanzienlijk lager dan vereist volgens het preventieve luik van het SGP (namelijk een structurele verbetering van 0,6% bbp) en eerdere engagementen van de Belgische overheden (ontwerpbegroting 2018 en het stabiliteitsprogramma 2018-2021).

Grafiek 1
Overzicht van de verschillende aanbevolen trajecten
en van het scenario bij ongewijzigd beleid

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

Verdeling van de trajecten van de Gezamenlijke Overheid

Zoals voorzien in het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 dient de Afdeling een advies op te stellen over de begrotingsdoelstelling, in nominale en structurele termen, voor de verschillende overheidsniveaus en per gemeenschap en gewest.

Teneinde in 2021 de MTO (structureel evenwicht) op het niveau van de Gezamenlijke Overheid te realiseren, **beveelt de Afdeling aan dat elke sub-entiteit, inclusief elke gemeenschap en gewest, dit structureel evenwicht dient te realiseren en vervolgens aan te houden over de verdere looptijd van het traject.**

Voor de bepaling van het **aanpassingstraject** in de richting van het structureel evenwicht (MTO) werd door de Afdeling vertrokken van volgende principes:

- Het voor de Lokale Overheden voorgestelde traject is onafhankelijk van het traject dat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid relevant is. De Afdeling beveelt aan dat vanaf 2019 het structureel evenwicht wordt gerealiseerd en dit wordt aangehouden over de looptijd van het traject. Dit correspondeert met een afbouw van een structureel overschot in de richting van een structureel evenwicht, wat vervolgens moet worden aangehouden.
- Voor de bepaling van de trajecten van de individuele gemeenschappen en gewesten (G&G) hanteert de Afdeling het principe dat individuele G&G die in 2018 een structureel overschot realiseren, vanaf 2019 minimaal het structureel evenwicht (MTO) dienen aan te houden. Indien in 2018 nog een structureel tekort wordt opgetekend, dan dient het structureel evenwicht ten laatste in 2021 gerealiseerd te worden. De verdeling van het aanpassingstraject hiernaar is afhankelijk van het op het niveau van de Gezamenlijke Overheid beschouwde traject.
- De vereiste structurele verbetering voor Entiteit I werd vervolgens bepaald als het saldo van de vereiste verbetering voor de Gezamenlijke Overheid en van de vereiste structurele verbetering die volgt uit de trajecten van de Lokale Overheden en de G&G.

De Afdeling is van oordeel dat de toepassing van bovenstaande principes resulteert in een aanpassingspad dat gelijklopend is voor alle overheden die in het startjaar (2018) nog een structureel tekort optekenen.

1 BASISSCENARIO VAN HET FEDERAAL PLANBUREAU

In dit deel wordt het budgettair basisscenario onderzocht, dat als referentie zal dienen voor de bepaling van het door de Afdeling aanbevolen normatieve begrotingstraject. Dat scenario berust op de macrobudgettaire vooruitzichten op middellange termijn van het Federaal Planbureau (FPB), die aan de Federale regering werden overgemaakt met het oog op de voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma, dat de Federale regering bij de Europese autoriteiten tegen eind april 2019 zal moeten indienen. De belangrijkste macro-economische hypothesen van die vooruitzichten, alsmede die betreffende de overheidsfinanciën, worden in detail weergegeven in het Rapport van 14 februari 2019 betreffende de voorlopige versie van de “Economische vooruitzichten 2019-2024” van het FPB. De volgende elementen kunnen worden onthouden :

De gebruikte vooruitzichten zijn gebaseerd op de op 31 januari 2019 beschikbare gegevens. De voor 2018 weergegeven resultaten inzake de overheidsrekeningen, die dienen als uitgangspunt voor de vooruitzichten 2019-2024, zijn nog voorlopige ramingen die door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) kunnen worden gewijzigd bij de publicatie tegen eind april 2019 van de eerste officiële resultaten.

Zoals de vorige jaren werd de projectie opgesteld “bij ongewijzigd beleid”, dus door rekening te houden met de geldende wetgevende bepalingen en de beslissingen die gekend zijn op 31 januari 2019, alsmede met de endogene dynamiek van de ontvangsten- en uitgavencategorieën die niet geleid worden door wettelijke bepalingen en, desgevallend, met de verlenging van de tendensen voor de zuiver discretionaire uitgaven.

De federale overheid, waarvan de regering ontslagnemend is, is momenteel onderworpen aan het systeem van de voorlopige twaalfden bij gebrek aan een stemming over de initiële begroting 2019 en een eventuele alternatieve begroting 2019 in lopende zaken. Het FPB stelt echter vast dat de procedures op het gebied van de wetgevende activiteiten momenteel normaal lijken te worden verdergezet. De projectie blijft daarom rekening houden met de maatregelen die zijn beslist in het kader van de niet-gestemde begroting 2019, voor zover ze voldoende concreet zijn en de modaliteiten ervan gedefinieerd zijn ². De door de wet vastgestelde uitgaven en overdrachten, waaronder de alternatieve financiering van de sociale zekerheid en de overdrachten naar de gemeenschappen en gewesten, vallen niet onder het systeem van voorlopige twaalfden. Algemeen beschouwd verschilt de projectie voor 2019 bijgevolg niet beduidend van een projectie onder normale omstandigheden. Er is uiteraard meer onzekerheid.

1.1 Macro-economische context en conjunctuurevolutie

In de projectie van het FPB zou de economische groei gemiddeld stabiel blijven gedurende de komende jaren. In 2019 zou de groei licht terugvallen, van 1,4% in 2018 tot 1,3% in 2019. Daarna zou deze opnieuw beperkt toenemen tot 1,4% in 2020 – 2021, en vertragen tot 1,2% in 2022.

De verwachte terugval van de groei in 2019 ten opzichte van 2018 zou toe te schrijven zijn aan een verzwakking van de uitvoergroei. De bijdrage van de netto-uitvoer tot de groei, die in 2018 nog positief was (0,7% bbp), zou echter negatief worden in 2019. Dit wordt deels gecompenseerd door de binnenlandse vraag die aan kracht zou winnen onder impuls van de particuliere consumptie en de bedrijfsinvesteringen.

De bbp-deflator zou 1,2% bedragen in 2018, en vervolgens toenemen tot 1,7% in 2019. In de periode 2020 – 2022 stabiliseert de bbp-deflator rond 1,6%.

In het scenario van het FPB zou de potentiële groei gemiddeld 1,3% bedragen in de periode 2018-2022. De effectieve reële groei zou volgens eenzelfde traject evolueren. De output gap – die in 2017 was gedicht – zou dus in de buurt van nul blijven in de periode 2018-2022. De cyclische component van het begrotingssaldo zou bijgevolg ook in de buurt van nul blijven.

² De impact van de fiscale maatregelen opgenomen in de (niet gestemde) initiële begroting van 2019 is eerder beperkt (ongeveer +0,1% bbp). De maatregelen met de grootste budgettaire weerslag zijn de zogenaamde 'arbeidsdeal' en vrijstelling voor sociaal passief bij het eenheidsstatuut.

Tabel 2
Macro-economische context

		2018	2019	2020	2021	2022
Reële bbp-groei	(1)	1,4%	1,3%	1,4%	1,4%	1,2%
Potentiële bbp-groei	(2)	1,4%	1,3%	1,4%	1,4%	1,3%
Output gap	(3)	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%
Δ	=Δ(3)=(1)-(2)	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	-0,1%
Cyclische component saldo (EC-methode)	=0,61*(3)	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
Nominale bbp-groei	(4)	2,7%	3,1%	3,0%	3,0%	2,9%
Bbp-deflator (% groei)	(5)	1,2%	1,7%	1,6%	1,6%	1,7%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

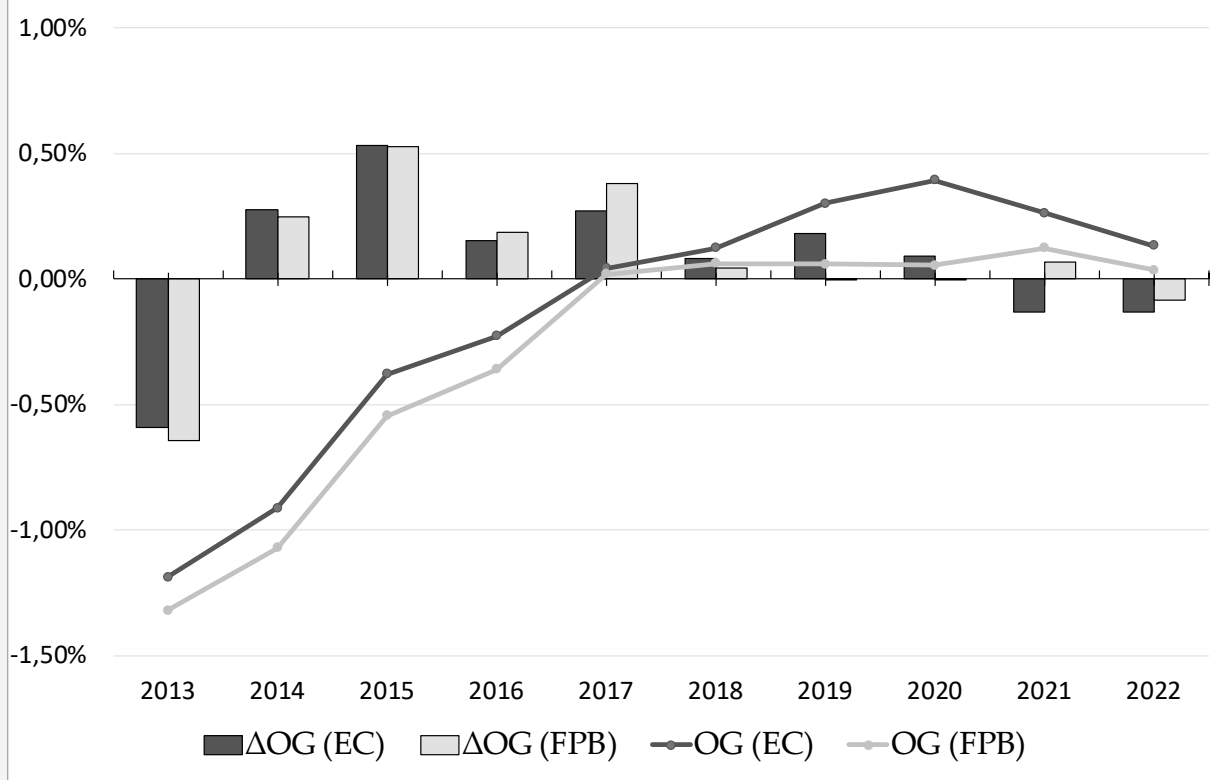
Kader 1: Output gap, potentiële groei en cyclische budgettaire gevolgen

Voor de opstelling van zijn scenario inzake potentiële groei gebruikt het FPB dezelfde methodologie als de Europese Commissie. Het past die evenwel toe op zijn eigen gegevensbanken, waaronder die betreffende de prospectieve gegevens afkomstig van zijn economische vooruitzichten, en eigen statistische concepten. Op die wijze zijn de vooruitzichten inzake potentiële groei coherent met de macro-economische projectie op middellange termijn.

Grafiek 2 geeft het verschil weer tussen de ramingen van de output gap (als niveau en als evolutie) van het FPB en die van de Europeses Commissie binnen het kader van het Autumn Forecast 2018. Het niveau van de door het FPB geraamde output gap is negatiever (of minder positief) dan de ramingen van de Commissie.

Grafiek 2

Ramingen van de potentiële en reële groei volgens het FPB en de Europese Commissie

Bron: Eigen berekeningen op basis van FPB, EC (Autumn Forecast 2018).

Het verschil tussen beide ramingen is hetzelfde gebleven tijdens de positieve evolutie in de periode 2013 – 2016. Voor 2017 geven beide ramingen aan dat de output gap is gedicht, waarna in de daaropvolgende jaren het verschil opnieuw toeneemt. Het FPB verwacht dat de output gap stabiel blijft in de periode 2018 – 2022 met als uitschieter een lichte toename in 2021. De Europese Commissie verwacht een positieve toename van de output gap dewelke zou uitkomen op 0,4% bbp in 2020. Dit resulteert in een aanzienlijk verschil ten opzichte van de FPB-raming. In 2021-2022 zou de output gap afnemen volgens de EC-raming en wordt het verschil tussen de ramingen opnieuw kleiner.

Tabel 3 toont de wijze waarop die verschillen in de evolutie van de output gap voortvloeien uit verschillen in de ramingen van de potentiële bbp-groei en de reële bbp-groei tussen de twee instellingen (p.m. $\Delta OG \approx y - y^*$). In het merendeel van de jaren is de evolutie van het verschil tussen de reële en de potentiële bbp groei vrij gelijklopend in beide projecties, wat resulteert in eenzelfde jaarlijkse evolutie van de output gap.

Over de periode 2018-2020 stijgt de (positieve) output gap in de EC projectie tot een surplus van 0,4%. Deze stijging wordt niet geobserveerd in de FPB projectie. De ramingen van de reële groei van het FPB zijn immers licht lager dan die van de Europese Commissie in 2018-2019.

Voor 2020 wordt in de FPB projectie uitgegaan van een hogere potentiële groei dan de EC projectie. Dit is het resultaat van de basisgegevens betreffende de bijdragen van de factor arbeid (potentiële actieve bevolking). In het bijzonder de bijdrage van de potentiële werkgelegenheid wordt door het FPB hoger geraamd omwille van een sterkere verwachte daling van de 'natuurlijke' werkloosheidsgraad.

Tabel 3
Ramingen van het potentiële en reële bbp volgens het FPB en de Europese Commissie

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
FPB										
OG	-1,3%	-1,1%	-0,5%	-0,4%	0,02%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%
ΔOG		0,2%	0,5%	0,2%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	-0,1%
Potentieel bbp (% groei)		1,0%	1,2%	1,3%	1,3%	1,4%	1,3%	1,4%	1,4%	1,3%
Reëel bbp (% groei)		1,3%	1,7%	1,5%	1,7%	1,4%	1,3%	1,4%	1,4%	1,2%
EC										
OG	-1,2%	-0,9%	-0,4%	-0,2%	0,04%	0,1%	0,3%	0,4%	0,3%	0,1%
ΔOG		0,3%	0,5%	0,2%	0,3%	0,1%	0,2%	0,1%	-0,1%	-0,1%
Potentieel bbp (% groei)		1,0%	1,2%	1,3%	1,4%	1,5%	1,3%	1,3%	1,3%	1,2%
Reëel bbp (% groei)		1,3%	1,7%	1,5%	1,7%	1,5%	1,5%	1,4%	1,2%	1,1%

Bron: Eigen berekeningen op basis van FPB, EC (Autumn Forecast 2018).

1.2 Globale evolutie van de overheidsfinanciën op het niveau van de Gezamenlijke Overheid

In het scenario van het FPB verbetert het **nominaal tekort** van de overheid in 2018. Het zou afnemen van -0,9% bbp in 2017 tot -0,8% bbp in 2018. Het in 2018 gerealiseerde vorderingensaldo betreft nog een raming in afwachting van de publicatie van de overheidsrekeningen door het INR in april 2019 en kan dus nog wijzigen ³.

³ Zo raamde de Nationale Bank van België (NBB) binnen het kader van haar jaarverslag van februari 2019 het vorderingensaldo op -0,7% bbp in 2018.

Tabel 4
Evolutie van het vorderingensaldo

		2018	2019	2020	2021	2022	Δ2018-2022
<u>Totale ontvangsten</u>	(1)	<u>49,5%</u>	<u>48,6%</u>	<u>48,4%</u>	<u>48,4%</u>	<u>48,5%</u>	<u>-1,1%</u>
waarvan cyclisch gedeelte	(1a)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
waarvan one shots	(1b)	0,7%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,7%
<i>p.m. structurele component ontvangsten [= (1)-(1a)-(1b)]</i>	(1*)	48,9%	48,4%	48,5%	48,4%	48,5%	-0,4%
<u>Totale uitgaven</u>	(2)	<u>50,3%</u>	<u>50,3%</u>	<u>50,4%</u>	<u>50,7%</u>	<u>50,8%</u>	<u>0,4%</u>
waarvan cyclisch gedeelte	(2a)	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%
waarvan one shots	(2b)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
waarvan rentelasten	(2c)	2,2%	2,1%	2,0%	1,9%	1,9%	-0,3%
<i>p.m. structurele component uitgaven [= (2)-(2a)+(2b)]</i>	(2*)	50,4%	50,3%	50,5%	50,8%	50,8%	0,4%
Corresponderende saldi							
<u>Nominaal vorderingensaldo [= (1)-(2)]</u>	(3)	<u>-0,8%</u>	<u>-1,7%</u>	<u>-2,0%</u>	<u>-2,3%</u>	<u>-2,3%</u>	<u>-1,5%</u>
Δ		0,1%	-0,9%	-0,3%	-0,3%	0,0%	
Nominaal primair saldo [= (3)+(2c)]		1,5%	0,4%	0,0%	-0,4%	-0,4%	-1,9%
Δ		-0,1%	-1,0%	-0,5%	-0,4%	0,0%	
<u>Structureel vorderingensaldo [= (1*)-(2*)]</u>	(3*)	<u>-1,5%</u>	<u>-1,9%</u>	<u>-2,0%</u>	<u>-2,4%</u>	<u>-2,3%</u>	<u>-0,8%</u>
Δ		-0,3%	-0,4%	-0,1%	-0,4%	0,1%	
Structureel primair saldo [= (3*)+(2c)]		0,8%	0,2%	-0,1%	-0,5%	-0,4%	-1,2%
Δ		-0,5%	-0,5%	-0,3%	-0,4%	0,1%	

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

Onder de hypothese van ongewijzigd beleid raamt het FPB dat het tekort na 2018 aanzienlijk verslechtert. Het zou uitkomen op -1,7% bbp in 2019, -2,0% bbp in 2020, en -2,3% bbp in 2021-2022. Over de vier jaar 2018-2022 zou de achteruitgang van het saldo -1,5 procentpunt bbp bedragen.

Die verslechtering zou plaatsvinden ondanks de verdere afname van het gewicht van de rentelasten tot 1,9% bbp. De gecumuleerde daling van de rentelasten zou -0,3 procentpunt bbp bedragen tussen 2018 en 2020, waarna een stabilisatie optreedt in 2021-2022.

Het **primair saldo** zou aldus duidelijk verslechteren. Na een overschot van 1,5% bbp in 2018 zou het primair saldo evolueren naar een tekort van -0,4% bbp in 2021 en 2022. Over de periode 2018-2022 zou het primair saldo verslechteren met -1,9 procentpunt bbp.

De cyclische component zou amper invloed hebben op de evolutie van het nominaal saldo, gegeven de beperkte output gap die de komende jaren zou aanhouden.

Toch is de verslechtering van het structurele vorderingensaldo minder uitgesproken dan van het nominale vorderingensaldo. De niet-recurrente maatregelen oefenen immers een aanzienlijk positieve invloed uit op de evolutie van het nominaal saldo, met het zwaartepunt in 2018 en 2019. Het betreft in hoofdzaak de tijdelijke toename van de voorafbetalingen bij de vennootschapsbelasting.

Het structureel tekort zou verslechteren met -0,8 procentpunt bbp in de periode 2018-2022. Het structureel tekort zou echter reeds -1,5% bbp bedragen in 2018, hetgeen negatiever is dan het nominaal tekort (-0,8% bbp). Beide tekorten convergeren naar -2,3% bbp in 2022. De daling van het structureel saldo zou het sterkst zijn in 2019 en 2021: het structureel saldo zou spontaan evolueren van -1,5% bbp in 2018 tot -1,9% bbp in 2019, en tot -2,4% bbp in 2021.

Gelet op de beperkte daling van de rentelasten zou het structureel primair saldo een meer uitgesproken verslechtering kennen. Het zou dalen met -1,2 procentpunt bbp tussen 2018 en 2022 en uitkomen op -0,4% bbp in 2022. Deze evoluties zouden voortvloeien uit een verlaging van de ratio van de totale ontvangsten in het begin van de periode, terwijl de ratio van de primaire uitgaven een toename zou vertonen.

Het aandeel van de **totale ontvangsten** in het bbp zou evolueren van 49,5% in 2018 tot 48,5% in 2022. De daling zou het sterkst zijn in 2019 en daarna meer beperkt in 2020. De ontvangstenratio zou vervolgens een lichte stijging kennen in 2021.

Tabel 5
Evolutie van de ontvangstenratio

	2018	2019	2020	2021	2022	Δ2018-2022
Totale ontvangsten	49,5%	48,6%	48,4%	48,4%	48,5%	-1,1%
<u>Fiscale en parafiscale ontvangsten</u>	<u>44,7%</u>	<u>43,8%</u>	<u>43,6%</u>	<u>43,6%</u>	<u>43,7%</u>	<u>-0,9%</u>
Directe belastingen op de gezinnen (w.o. PB)	12,4%	12,0%	12,1%	12,2%	12,5%	0,1%
Directe belastingen op de vennootschappen (w.o. VenB)	4,4%	3,9%	3,7%	3,6%	3,4%	-1,0%
Directe belastingen op andere sectoren	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,0%
Indirecte belastingen	13,2%	13,2%	13,1%	13,1%	13,0%	-0,2%
Werkelijke sociale premies	13,5%	13,6%	13,7%	13,8%	13,9%	0,3%
Kapitaalbelastingen	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	-0,1%
<u>Niet-fiscale ontvangsten</u>	<u>4,9%</u>	<u>4,9%</u>	<u>4,9%</u>	<u>4,8%</u>	<u>4,7%</u>	<u>-0,1%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

De daling van de ontvangstenratio zou hoofdzakelijk de fiscale en parafiscale ontvangsten betreffen en in mindere mate de niet-fiscale ontvangsten⁴. De ontvangsten uit de directe belastingen op de vennootschappen zouden gedurende de projectieperiode verminderen met -1,0 procentpunt bbp, nadat ze in 2018 een historisch hoog peil hadden bereikt. De daling zou zich het sterkst manifesteren in 2019 (-0,5 procentpunt bbp). In de periode 2020 – 2022 zou de daling zich gespreid verderzetten (-0,5 procentpunt bbp cumulatief).

⁴ De daling van de niet-fiscale ontvangsten is belangrijker in 2021 omdat er dan een einde komt aan de overdracht die in ESR aangerekend wordt als een jaarlijkse storting van bepaalde overheidsbedrijven ter compensatie van de overdracht van hun pensioenverplichtingen aan de federale Staat in 2003 en 2004. Dat is te wijten aan de uitputting van het totale bedrag dat door die overheidsbedrijven oorspronkelijk werd gestort en dat in ESR elk jaar sinds 2003 naar evenredigheid van de pensioenverplichtingen van die ondernemingen wordt aangerekend.

De geraamde afname van de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting gedurende 2019–2022 zou voortvloeien uit een daling van de ontvangsten van de vennootschapsbelasting, welke voor het leeuwendeel bestaat uit enerzijds voorafbetalingen en anderzijds inkohieringen. In 2017 en 2018 deed zich een aanzienlijke toename voor in het aandeel van de voorafbetalingen in de vennootschapsbelasting voor deze inkomstenjaren⁵. De voorspelde grootte van de terugval in de inkohieringen is een factor van onzekerheid en hangt samen met de assumptie in welke mate de op het niveau van de voorafbetalingen geobserveerde stijging van de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting over 2017-2018 voortvloeit uit een zuivere verschuiving van het moment van betaling van de totale verschuldigde belasting in de tijd of uit een structurele verhoging van de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting (vb. door een toename van de belastbare basis).

Het FPB gaat ervan uit dat de impliciete macro-economische aanslagvoet op middellange termijn terugkeert naar de niveaus geobserveerd voor de uitgesproken stijging in 2017. Daarnaast veronderstelt het FPB dat de hervorming van de vennootschapsbelasting in 2017 budgetneutraal is⁶. Binnen het kader van de begrotingsopmaak 2019 werd door de regering verondersteld dat de helft van de stijging van de voorafbetalingen bovenop de toename van de belastbare grondslag (inclusief correctie voor maatregelen) van structurele aard is⁷. Bijgevolg wordt voor 2019 een meer beperkte terugval verwacht dan in de FPB projectie. Pas eind 2019 zal het mogelijk zijn om een eerste uitspraak te doen op basis van de vastgestelde grootte van de inkohieringen.

⁵ Vanaf het inkomstenjaar 2018 is het basistarief van de belastingvermeerdering bij onvoldoende voorafbetalingen verder verhoogd van 2,25% naar 6,75%. Dit heeft onder meer geleid tot een toename van de voorafbetalingen in 2017 (toen het tarief eveneens werd verhoogd) en 2018. De verhoging van het boetetarief bij onvoldoende voorafbetalingen maakt deel uit van de hervorming van de vennootschapsbelasting.

⁶ Vanaf het inkomstenjaar 2018 wordt het standaardtarief verlaagd van 33% naar 29%. Het tarief wordt verder verlaagd naar 25% vanaf het inkomstenjaar 2020. Verder wordt een verlaagd tarief van 20% ingevoerd op de eerste schijf van €100.000 voor kleine ondernemingen, de crisisbijdrage wordt afgeschaft en groepen kunnen hun verlies onderling overdragen. Als compenserende maatregel worden er beperkingen opgelegd aan de notionele intrestaftrek en wordt een minimale belastbare basis ingevoerd.

⁷ Zie Algemene toelichting van de (niet gestemde) initiële begroting 2019 (p. 15). In de decemberprojectie van de NBB (Economisch Tijdschrift, p. 21 e.v.) wordt de regeringsassumptie niet overgenomen; er wordt uitgegaan van volgend verloop van de belastingen op vennootschappen tussen 2018-2022: 4,3% bbp, 3,6% bbp, 3,5% bbp en 3,5% bbp. De terugval tussen 2018 en 2019 is met 0,7% bbp iets meer uitgesproken dan deze in de FPB-projectie (namelijk 0,5% bbp).

Het aandeel van de ontvangsten van de personenbelasting zou eveneens aanzienlijk dalen in 2019 (-0,4 procentpunt bbp), en daarna opnieuw toenemen gedurende het verdere verloop van de projectieperiode. Die evolutie loopt parallel met een nieuwe fase van de tax shift. De werkelijke sociale premies nemen gedurende de projectieperiode toe (+0,3 procentpunt bbp cumulatief 2018 – 2022).

De **primaire uitgavenratio** zou gemiddeld 48,5% bbp bedragen in de periode 2018-2022 en zou toenemen gedurende de ganse projectieperiode met +0,8% bbp. Dit is in hoofdzaak het gevolg van een stijging van de uitgaven voor sociale uitkeringen (+0,7 procentpunt bbp over 2018-2022). Dit wordt licht gecompenseerd door de daling van het aandeel van de overheidsbezoldigingen (-0,2 procentpunt bbp).

Tabel 6
Evolutie van de uitgavenratio

	2018	2019	2020	2021	2022	Δ2018-2022
Totale uitgaven	50,3%	50,3%	50,4%	50,7%	50,8%	0,4%
<u>Primaire uitgaven</u>	<u>48,1%</u>	<u>48,2%</u>	<u>48,5%</u>	<u>48,8%</u>	<u>48,9%</u>	<u>0,8%</u>
Lopende uitgaven	44,7%	44,8%	45,0%	45,2%	45,4%	0,7%
Beloning van werknemers	10,0%	9,9%	9,9%	9,9%	9,8%	-0,2%
Intermediair verbruik	4,1%	4,1%	4,1%	4,1%	4,1%	0,0%
Sociale uitkeringen	25,2%	25,4%	25,6%	25,7%	26,0%	0,7%
<i>In geld</i>	17,2%	17,2%	17,3%	17,3%	17,5%	0,3%
<i>In natura</i>	8,1%	8,2%	8,3%	8,4%	8,5%	0,4%
Overige	5,4%	5,4%	5,5%	5,5%	5,5%	0,1%
Kapitaaluitgaven	3,4%	3,4%	3,4%	3,6%	3,5%	0,0%
waaronder overheidsinvesteringen in vaste activa	2,5%	2,5%	2,5%	2,7%	2,5%	0,0%
<u>Rentelasten</u>	<u>2,2%</u>	<u>2,1%</u>	<u>2,0%</u>	<u>1,9%</u>	<u>1,9%</u>	<u>-0,3%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

De evolutie van de sociale uitkeringen wordt in meer detail weergegeven in Tabel 7 hieronder. Op basis hiervan blijkt dat de netto stijging enigszins wordt afgeremd door de daling van het aandeel van de uitgaven voor werkloosheid en brugpensioenen (-0,4 procentpunt bbp), maar zich bovenal situeert in de uitgaven voor pensioenen (+0,5 procentpunt bbp), gezondheidszorg (+0,4 procentpunt bbp) en arbeidsongeschiktheid (+0,2 procentpunt bbp).

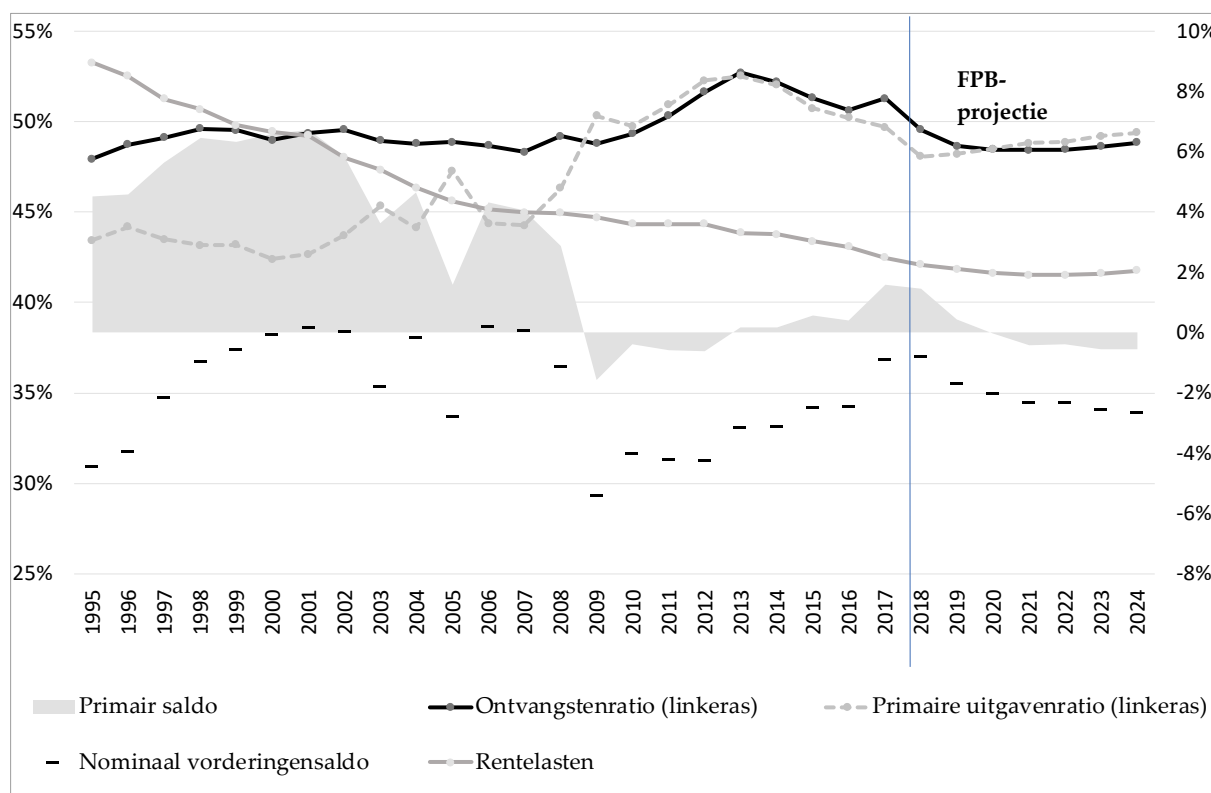
Tabel 7
Evolutie van de sociale uitkeringen

	2018	2019	2020	2021	2022	Δ2018-2022
<u>Totale sociale uitkeringen</u>	<u>25,2%</u>	<u>25,4%</u>	<u>25,6%</u>	<u>25,7%</u>	<u>26,0%</u>	<u>25,2%</u>
Pensioenen	10,7%	10,8%	11,0%	11,1%	11,3%	0,5%
Gezondheidszorg	8,1%	8,2%	8,3%	8,4%	8,5%	0,4%
Arbeidsongeschiktheid	1,9%	2,0%	2,0%	2,1%	2,1%	0,2%
Werkloosheid en brugpensioenen	1,5%	1,4%	1,3%	1,2%	1,2%	-0,4%
Gezinsbijslagen	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	0,0%
Overige	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	0,0%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

Ter afsluiting plaatst Grafiek 3 hieronder de projectie van het FPB voor het vorderingensaldo en verschillende componenten (ontvangstenratio, uitgavenratio, primaire uitgaven en rentelasten) binnen een middellange termijnperspectief. Vanaf 2021 zou het primair saldo opnieuw een tekort optekenen. Dit is niet meer het geval geweest sinds de periode volgend op de financiële crisis.

Grafiek 3
Evolutie van het vorderingensaldo en componenten (1995-2024)

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024 en INR (oktober 2018).

1.3 Evolutie van de schuldgraad

De schuldgraad van de overheid zou gedurende de projectieperiode licht teruglopen. Uitgaand van 102,2% bbp in 2018 zou de schuldgraad uitkomen op 101,4% bbp in 2022, een cumulatieve daling over vijf jaar van -0,8 procentpunt bbp. Het tempo van die daling zou geleidelijk vertragen tot 2020 waarna de schuldgraad zou stabiliseren.

De afname van de schuldgraad is toe te schrijven aan de endogene verandering van de schuld. Het effectief primair saldo zou ondanks zijn achteruitgang hoger zijn dan het primair saldo dat vereist is voor de stabilisatie van de schuldgraad. De rentegroei dynamiek zou gunstig zijn voor de evolutie van de schuldgraad: de impliciete rentevoet op de schuld zou lager blijven dan de nominale groeivoet van het bbp. Aldus zou er een omgekeerd sneeuwbaaleffect optreden.

Over de periode 2018-2022 zouden de endogene factoren voor 3,6% bbp bijdragen tot de verlaging van de schuldgraad. De gunstige invloed van de endogene factoren zou evenwel afzwakken als gezamenlijk gevolg van de afname van het effectief primair saldo tot een tekort en de stabilisatie van de impliciete rentevoet.

De endogene daling zou gedeeltelijk gecompenseerd worden door de ongunstige weerslag van de exogene factoren⁸. Jaarlijks zouden exogene factoren een schuldverhogend effect hebben van gemiddeld 0,7% bbp, met een licht hogere impact gedurende 2018 – 2020. De totale weerslag op de schuldgraad van de exogene factoren zou 2,8% bbp bedragen gedurende de projectieperiode. Die tegengestelde evoluties verklaren waarom de totale daling van de schuldgraad afwijkt van de endogene daling.

Tabel 8
Evolutie van de schuldgraad

		2018	2019	2020	2021	2022	Δ2018-2022
Schuldratio		102,2%	101,7%	101,5%	101,4%	101,4%	-0,80%
Δ	=(1)+(2)	-1,2%	-0,5%	-0,2%	0,0%	0,0%	
<u>waarvan endogene evolutie</u>	<u>(1)=(1a)-(1b)</u>	<u>-1,9%</u>	<u>-1,4%</u>	<u>-0,9%</u>	<u>-0,6%</u>	<u>-0,6%</u>	<u>-3,6%</u>
Vereist primair saldo voor stabilisatie	(1a)=(5)*schuldratio (t-1)	-0,4%	-1,0%	-1,0%	-1,1%	-1,0%	-3,9%
Effectief primair saldo	(1b)	1,5%	0,4%	0,0%	-0,4%	-0,4%	-0,4%
<u>waarvan exogene evolutie</u>	<u>(2)</u>	<u>0,7%</u>	<u>0,8%</u>	<u>0,7%</u>	<u>0,6%</u>	<u>0,6%</u>	<u>2,8%</u>
<u>Detail vereist primair saldo</u>							
Nominale bbp-groei ('n')	(3)	2,7%	3,1%	3,0%	3,0%	2,9%	
Impliciete rentevoet ('i')	(4)	2,2%	2,1%	2,0%	1,9%	1,9%	
'Gecorrigeerd' verschil [(n-i)/(1+n)]	(5)=[(3)-(4)]/[1+(3)]	-0,4%	-0,9%	-0,9%	-1,0%	-1,0%	

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

Die exogene factoren betreffen enerzijds, op gewestelijk niveau, de toename van de toegekende leningen en participaties, en anderzijds, op federaal niveau, het verschil tussen de interesten op kasbasis en op transactiebasis (verschil tussen vervallen en gelopen interesten)⁹.

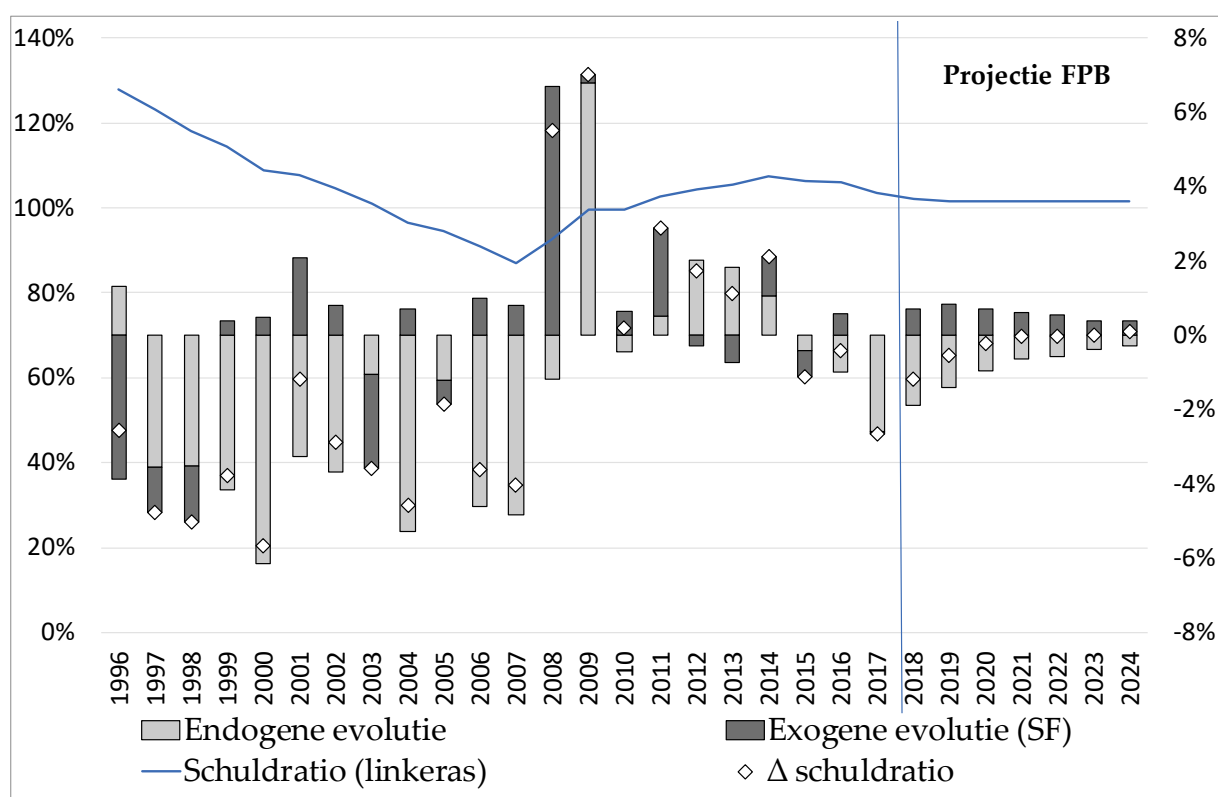
⁸ De exogene factoren zijn de factoren die een weerslag hebben op de bruto schuldgraad maar zonder een weerslag op het vorderingensaldo.

⁹ Op basis van de gebruikte hypothesen zouden de interesten op kasbasis hoger zijn dan de interesten op transactiebasis voor de schuldeffecten die de voorafgaande jaren boven pari zijn uitgegeven.

De door het FPB bij ongewijzigd beleid voorziene daling van de schuldgraad zou evenwel onvoldoende zijn om het schuld criterium van het Stabiliteits- en Groeipact na te leven bij ongewijzigd beleid.

Grafiek 4 plaatst hieronder de projectie van het FPB voor de schuldgraad bij ongewijzigd beleid en de hoogte van de endogene en exogene evolutie van de schuldgraad binnen een middellange termijnperspectief. Het verminderend effect op de schuldgraad van de endogene factoren neemt duidelijk af gedurende de projectieperiode, evenals het schuldverhogend effect van de exogene factoren.

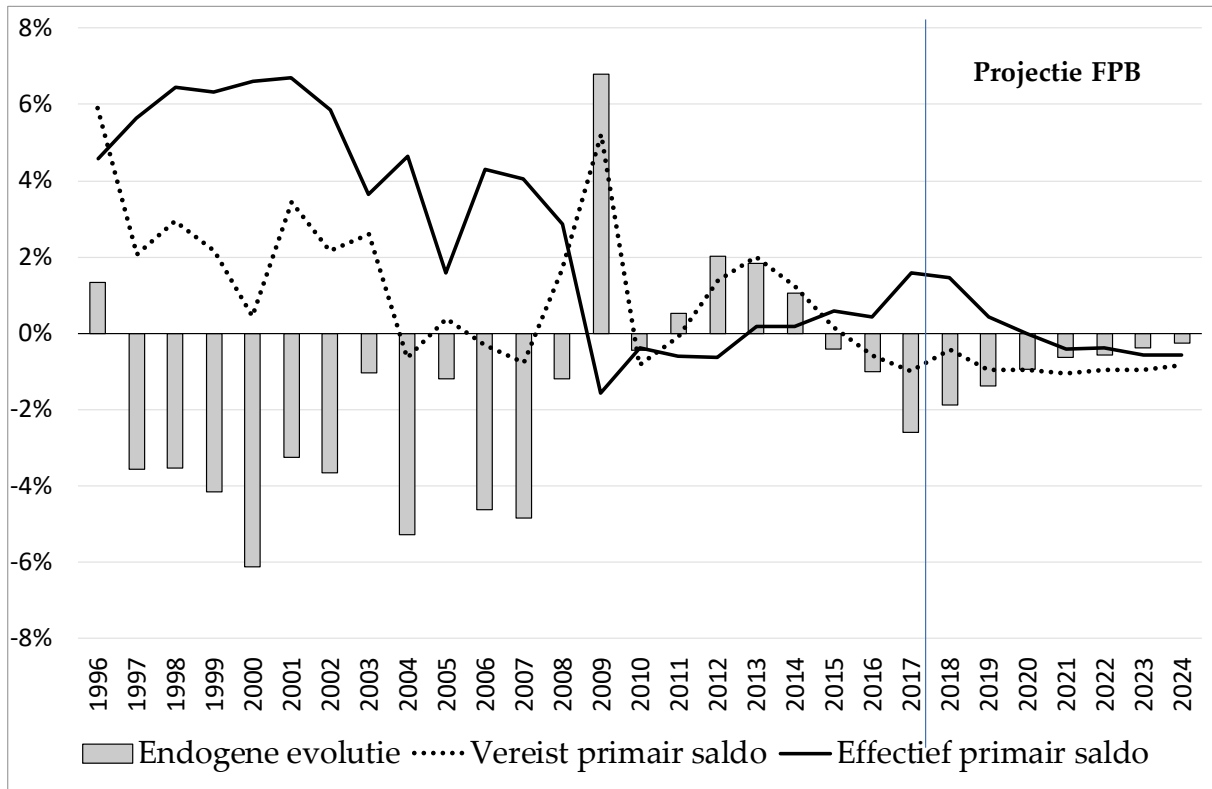
Grafiek 4
Evolutie van de schuldgraad en uitsplitsing (1996-2024)

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024 en INR (oktober 2018).

Grafiek 5 geeft de evolutie van de endogene factoren weer en de uitsplitsing in vereist en effectief primair saldo. Sinds 2015 overstijgt het effectief primair saldo opnieuw het vereist primair saldo. Deze evolutie zou gedurende de projectieperiode aanhouden. Het verschil verkleint echter.

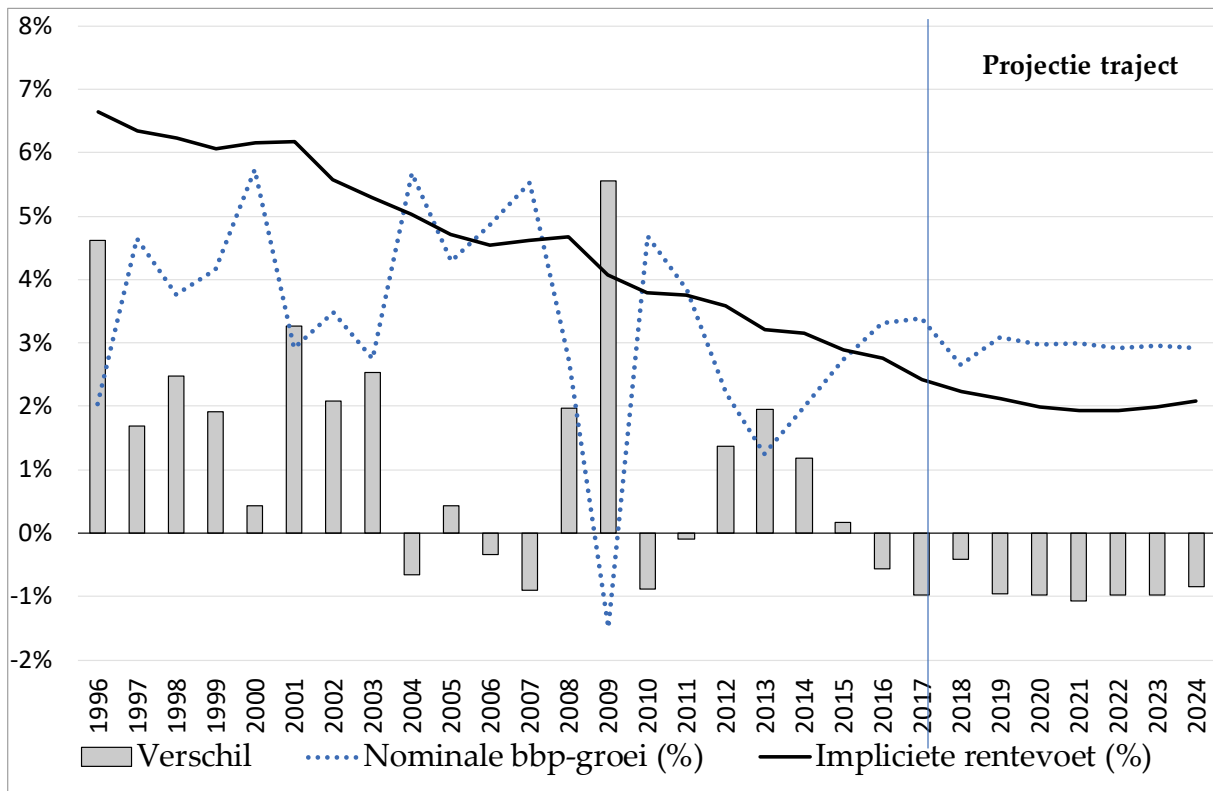
Grafiek 5
 Evolutie van de endogene evolutie en uitsplitsing (1996-2024)

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024 en INR (oktober 2018).

Grafiek 6 geeft de evolutie van de nominale bbp-groei en de impliciete rentevoet weer. De impliciete rentevoet volgt reeds meer dan twee decennia een dalende trend. Deze trend zet zich verder in de projectieperiode maar zou in 2021 zijn bodem bereiken waarna de impliciete rentevoet zou toenemen. Sinds 2016 is de nominale bbp-groei hoger dan de impliciete rentevoet hetgeen resulteert in een schuldverminderend effect. Gedurende de projectieperiode blijft dit positieve verschil aanhouden, wat in de recente geschiedenis uitzonderlijk is.

Grafiek 6
Evolutie van de nominale bbp-groei en impliciete rentevoet (1996-2024)

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024 en INR (oktober 2018).

2 NORMATIEF TRAJECT VOOR DE GEZAMENLIJKE OVERHEID

2.1 Context

Alvorens over te gaan tot de aanbevelingen van de Afdeling voor het begrotingstraject van de Gezamenlijke Overheid voor het Stabiliteitsprogramma 2019-2022, is het nuttig om de context waarbinnen deze aanbeveling zich situeert in herinnering te brengen.

2.1.1 De Europese context: het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact

2.1.1.1 Einddoelstelling: de MTO

Het ijkpunt in het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact is het bereiken van de middellange termijn doelstelling (*Medium Term Objective*: MTO) op het niveau van het structureel saldo van de gezamenlijke overheid. Het is aan de lidstaten om in hun stabiliteits- of convergentieprogramma de MTO voor te stellen. Deze moet evenwel minstens gelijk zijn aan de minimale MTO die door de EC vooraf bepaald wordt.

Begin 2019 werd door de EC een nieuwe minimale MTO vastgesteld voor de periode 2020-2022. Het is vervolgens aan de Belgische overheden om in het Stabiliteitsprogramma van april 2019 een nieuwe MTO naar voor te schuiven. Voorliggend advies van de Afdeling houdt rekening met de nieuwe Europese ondergrens bij de uitwerking van haar aanbevolen traject.

De vorige minimale MTO (periode 2017-2019) was door de EC in 2016 vastgelegd op het niveau van een structureel tekort van -0,5% bbp. In de Stabiliteitsprogramma's van april 2016, 2017 en 2018 werd er door de Belgische overheden voor geopteerd om het structureel evenwicht te weerhouden als MTO¹⁰. Op basis van de analyse van de Afdeling bleek immers een hogere doelstelling dan de minimum MTO noodzakelijk om een spoedige naleving van het schuld criterium uit het correctieve luik van het SGP te garanderen (advies van maart 2016 en volgende).

¹⁰ Dit werd ook formeel onderschreven op het niveau van het Overlegcomité (beslissing van 27 april 2018).

Door onder meer gewijzigde demografische projecties worden de vergrijzingskosten, die een belangrijk element zijn bij de bepaling van de minimale MTO, door de EC momenteel hoger geraamd dan in 2016. Dit resulteert in een opwaartse herziening van de minimale MTO, welke werd vastgelegd op het niveau van 0,0% bbp voor de periode 2020-2022. De eerdere negatieve marge van -0,5 procentpunt bbp ten opzichte van het structureel evenwicht die bestond in de periode 2017-2019, valt bijgevolg weg. Er kan echter worden opgemerkt dat de nieuwe minimale MTO nog steeds lager ligt dan diegene die van toepassing was voor de periode 2014-2016, namelijk een structureel surplus van 0,75% bbp.

De exacte details met betrekking tot de berekening en de evolutie van de minimale MTO worden toegelicht in Kader 2.

Kader 2: De bepaling van de minimale MTO voor België

(a) Concept en berekening van de minimale MTO

De MTO dient minimaal aan een **reeks van voorwaarden** te voldoen: (i) een voldoende veiligheidsmarge zodat het tekortcriterium van 3% bbp niet overschreden wordt, (ii) het verzekeren van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën of van een snelle convergentie hiernaartoe en (iii) het toelaten van budgettaire manoeuvreerruimte indien noodzakelijk, voor bijvoorbeeld overheidsinvesteringen. Omdat deze voorwaarden sterk afhankelijk zijn van de specifieke situatie van een lidstaat op vlak van schuld, vergrijzingsuitdaging en conjunctuurverloop, verschilt de minimale MTO dus onderling tussen lidstaten.

Lidstaten die deel uitmaken van de Eurozone zijn tevens gebonden aan een ondergrens van -1% bbp. Indien ze ook het *Treaty on Stability, Coordination and Governance* (TSCG of *fiscal compact*) mee ondertekenden, verklaarden zij zich bovendien akkoord hun structureel tekort permanent te beperken tot -0.5% bbp. Enkel wanneer de schuldgraad kleiner is dan 60% bbp is het toegelaten om een structureel tekort te realiseren van maximaal -1% bbp.

Door de EC werd een vaste methodologie uitgewerkt om de minimale MTO te berekenen. Naast de vooraf vastgelegde limieten voor lidstaten van de Eurozone en staten die het TSCG ondertekenen, zijn er **twee variabele componenten** die het eindresultaat bepalen. Enerzijds is er de minimum benchmark (MTO^{MB}), anderzijds de houdbaarheidscomponent (MTO^{ILD}).

- De minimum benchmark (MTO^{MB}) betreft een ondergrens voor het structurele saldo dat - onder 'normale conjunctuur' - garandeert dat het nominale tekortcriterium (3%) voor de activatie van de correctieve arm niet wordt overschreden door het spel van de automatische stabilisatoren.

- De houdbaarheidscomponent (MTO^{ILD}) brengt de houdbaarheid van de overheidsfinanciën in rekening (*Implicit Liabilities and Debt: ILD*).

$$MTO^{ILD} = Balance_{60\%} + Effort_{deb\ red} + 1/3 * Ageing$$

Het betreft dus de som van drie indicatoren: het begrotingssaldo noodzakelijk om de schuldgraad op een niveau van 60% bbp te stabiliseren ($Balance_{60\%}$), (ii) indien noodzakelijk de extra inspanning om de schuldgraad tot 60% bbp terug te brengen ($Effort_{deb\ red}$) en (iii) 1/3 van de geprojecteerde vergrijzingskost ($Ageing$). De vergrijzingskosten zijn afkomstig uit het driejaarlijkse *Ageing Report*, opgemaakt door de *Ageing Working Group*. De kosten omvatten de actuele waarde van de totale toename van de uitgaven die verband houden met de vergrijzing (i.e. netto pensioenuitgaven, uitgaven voor gezondheidszorg, uitgaven voor zorg op lange termijn en uitgaven voor onderwijs en werkloosheid).

De **uiteindelijke minimale MTO** is gelijk aan de meest veeleisende voorwaarde en dus de meest ambitieuze ('hoogste') component van onderstaande formule, waarbij de bekomen waarde wordt afgerond tot het meest voordelige ¼ procentpunt.

$$MTO_{min} = \max(-1\%^{EMU\ of\ TSCG(<60\%)}, -0.5\%^{TSCG(>60\%)}, MTO^{MB}, MTO^{ILD})$$

Het komt echter ultiem aan de lidstaten toe om in het stabiliteitsprogramma hun MTO naar voor te schuiven. De minimale MTO van de EC vormt hier een ondergrens, maar het staat de lidstaten vrij om een meer ambitieuze MTO naar voor te schuiven indien zij dit noodzakelijk achten.

(b) Kalender en verloop van de herzieningen

De minimale MTO wordt door de EC elke drie jaar automatisch herzien (na publicatie van het *Ageing Report*) en is dus variabel in functie van de hierboven toegelichte determinanten. In Tabel 9 wordt de bepaling van de Belgische minimale MTO geïllustreerd voor de voorbije drie cycli.

Door de EC werd begin 2016 de minimale MTO vastgelegd op een structureel tekort van -0,5% bbp voor de **periode 2017-2019**. Dit impliceerde een neerwaartse herziening van 1,25% bbp ten opzichte van de minimale MTO van +0,75% bbp die gold voor de periode 2014-2016.

Zoals uit Tabel 9 blijkt, hangt de daling van de minimale MTO in belangrijke mate samen met een daling van de begrotingsinspanning die noodzakelijk is om de verhoogde vergrijzingskosten op te vangen. De meer beperkte toename van de vergrijzingskosten ten opzichte van de oefening in 2013 vloeide voort uit een combinatie van beleidsmaatregelen (o.a. de pensioenhervorming) en nieuwe demografische projecties ¹¹.

In haar Advies van april 2016 adviseerde de Afdeling om het meer ambitieuze structurele evenwicht als MTO te weerhouden om een zo spoedig mogelijke naleving van het Europese schuld criterium uit het correctieve luik van het SGP te garanderen ¹². Op basis hiervan werd door de Belgische overheden in het stabiliteitsprogramma van april 2016 gepreciseerd dat de Belgische MTO het structureel evenwicht was. In de daaropvolgende Stabiliteitsprogramma's (nl. april 2017, april 2018) werd telkens bevestigd dat de MTO gelijk was aan het structurele evenwicht.

In lijn met de driejaarlijkse cyclus werd door de EC begin 2019 een nieuwe minimale MTO vastgelegd voor de **periode 2020-2022**. In Tabel 9 werd de onderliggende berekening gereproduceerd en vergeleken met de voorgaande minimale MTO (nl. 2017-2019). Hieruit blijkt dat een opwaartse herziening van de MTO^{ILD} component (+0,6% bbp) ervoor zorgt dat de nieuwe minimale MTO beduidend hoger ligt. Na afronding naar het meest voordelige ¼ procentpunt, is de nieuwe minimale MTO gelijk aan het structureel evenwicht (merk op dat deze zonder toepassing van de afronding gelijk is aan een surplus van 0,2% bbp).

De toename vloeit in belangrijke mate voort uit een stijging van de geraamde actuele kosten van de vergrijzingsuitgaven in het nieuwe *Ageing Report* 2018. In het huidige MTO cyclus worden deze op 3,5% bbp geraamd ¹³. Dit is meer dan de 1,9% bbp die aan de basis lag van de vorige minimale MTO, maar nog steeds aanzienlijk minder dan de raming van 6,4% bbp die resulteerde in de minimale MTO van +0,75% bbp (2014-2016).

¹¹ Op basis van de EUROPOP2013 demografische projecties. De totale Belgische bevolking werd in 2060 aanzienlijke hoger geraamd dan in voorgaande projecties (nl. 15,4 miljoen, + 1,9 miljoen in vergelijking met EUROPOP2010). Een belangrijke drijfveer was een hoger netto migratiesaldo (een verdubbeling ten opzichte van EUROPOP2010).

¹² Zie ook de mededeling van de EC hieromtrent: "However, in certain cases, the [minimal] MTO may not be sufficiently stringent to ensure compliance with the debt rule. Therefore, failure to nominate an adequate MTO could be considered as a distinct and aggravating relevant factor in assessing compliance with the debt criterion" (Vade mecum on the SGP, 2017 edition, p. 30).

¹³ Verdeling van de Cost of Ageing (3,5%): 1,8 pensions,; 0,3 Health Care, 1,3 Long Term Care and 0,1 others (bron Fiscal Sustainability Report 2018, EC).

Tabel 9
Bepaling van de minimale MTO ¹⁴

		min MTO (‘14-‘16)	min MTO (‘17-‘19)	min MTO (‘20-‘22)	Vershil
		A	B	C	C-B
TSCG > 60% bbp	(1)	-0,5%	-0,5%	-0,5%	0,0%
Minimum benchmark (MTO MB)	(2)	-1,7%	-1,7%	-1,5%	0,2%
Sustainability (MTO ILD)	(3)=(4)+(7)+(9)	1,1%	-0,4%	0,2%	0,6%
<u>Stabilisatie schuldratio op 60% bbp</u>	(4)=-60%*(5)	<u>-2,2%</u>	<u>-2,3%</u>	<u>-2,1%</u>	<u>0,2%</u>
Gemiddelde nominale groei	(6)	3,6%	3,9%	3,5%	-0,4%
<u>Schuldreductie indien > 60% bbp</u>	(7)=2,4%*(8)-1,24%	<u>1,1%</u>	<u>1,3%</u>	<u>1,1%</u>	<u>-0,2%</u>
Relevante schuldratio	(8)	98,0%	106,7%	98,7%	-8,0%
<u>Component vergrijzingskost</u>	(9)=1/3*(10)	<u>2,1%</u>	<u>0,6%</u>	<u>1,2%</u>	<u>0,6%</u>
Actuele waarde toekomstige uitgaven	(10)	6,4%	1,9%	3,5%	-1,9%
Minimum MTO	max[(1),(2),(3)]	1,1%	-0,4%	0,2%	0,6%
Afgeronde minimum MTO (EC-principes)		0,75%	-0,50%	0,00%	0,50%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van AMECO.

2.1.1.2 Aanpassingspad naar de MTO

De Afdeling beveelt aan om de minimale MTO, welke door de EC werd vastgelegd op het niveau van een structureel evenwicht, als MTO te weerhouden. Aangezien het structureel tekort in 2018 volgens de FPB projectie -1,5% bbp bedraagt, is deze MTO momenteel nog niet bereikt. Bijgevolg dient volgens het preventieve luik van het SGP het aanpassingspad naar de MTO nageleefd te worden. Het aanpassingspad naar de MTO wordt in eerste instantie gedefinieerd in termen van een vereiste jaarlijkse verbetering van het structureel saldo (ΔSB). De exacte grootte van de gevraagde inspanning wordt afgeleid op basis van een matrix waarin de conjuncturele omstandigheden en de schuldgraad van een lidstaat een bepalende rol spelen ¹⁵.

¹⁴ Merk op dat door de EC ook een bovengrens wordt opgelegd aan de minimale MTO. Omdat het aanhouden van een primair surplus groter dan 5,5% bbp binnen een historisch perspectief uitzonderlijk is, werd door de EC hierop de limiet geplaatst. Indien de standaardformule in een minimale MTO resulteert die een hoger primair surplus dan 5,5% bbp met zich meebrengt, is de minimale MTO diegene die overeenstemt met een primair surplus van 5.5% bbp. Dit was voor België het geval bij de bepaling van de minimale MTO voor 2014-2016.

¹⁵ De vereiste verbetering van het structurele saldo dat uit de matrix voortvloeit, wordt vervolgens vertaald in een criterium voor het netto groeipercentage van een uitgavenconcept dat dicht aansluit bij de primaire uitgaven (de zogenaamde expenditure benchmark). In het preventieve luik van het SGP worden dus twee begrotingsindicatoren gehanteerd, waarbij beide indicatoren conceptueel nauw verwant zijn. Op vraag van de federale minister van Financiën wordt een Belgische toepassing van het Europese uitgaven criterium momenteel onderzocht door de Afdeling.

Aangezien België zich op basis van de stand van de output gap over de gehele periode 2019-2022 volgens de matrix in 'normal times'¹⁶ bevindt en de schuldgraad hoger is dan 60%, is een jaarlijkse verbetering van het structurele saldo met meer dan 0,5% bbp vereist. **De voorbije jaren werd de aanbevolen verbetering van het structurele saldo door de Raad van de Europese Unie bijgevolg vastgelegd op 0,6% bbp.** Wanneer de MTO ultiem bereikt wordt, dient deze te worden aangehouden.

Door de Raad van de EU kan evenwel worden toegestaan dat van de MTO of van het vaste ('matrix') aanpassingspad naar de MTO wordt afgeweken wanneer door een lidstaat structurele hervormingen werden geïmplementeerd. België diende binnen het kader van de ontwerpbegroting 2019 (oktober 2018) een aanvraag voor de toepassing van de zogenaamde '*structural reform clause*' in op basis van hervormingen in de pensioenen, belastingen (*tax shift*, hervorming vennootschapsbelasting), arbeidsmarktbeleid en overheidsadministratie.

Om in aanmerking te komen voor de toepassing van de *structural reform clause* gelden volgende vereisten¹⁷:

- De aanvraag dient minimaal een jaar voor de toepassing van de flexibiliteit te gebeuren. Aangezien de aanvraag gebeurde in 2018 (t+0), kan deze dus pas voor 2019 (t+1) worden toegerekend.
- De flexibiliteit wordt ultiem toegekend door de Raad van de EU op basis van een aanbeveling van de EC binnen het kader van de landen specifieke aanbevelingen, na controle van een reeks van voorwaarden:
 - i. De initiële afstand van het structureel saldo (2018) tot de MTO mag maximaal gelijk zijn aan 1,5% bbp;
 - ii. Er blijft een gepaste veiligheidsmarge ten opzichte van een nominaal tekort van 3% bbp na toepassing van de flexibiliteit. Deze voorwaarde wordt geoperationaliseerd aan de hand van de minimum benchmark (in 2018 geraamd op -1,4% bbp voor België). Het structureel saldo moet hier steeds minimaal gelijk aan blijven¹⁸;
 - iii. De toekenning van de flexibiliteit is beperkt tot een keer tijdens het aanpassingstraject: deze kan niet opnieuw worden toegekend vooraleer de MTO bereikt is;

¹⁶ Een situatie wordt als 'normal' beschouwd indien de output gap groter of gelijk is aan -1,5% bbp, maar kleiner is dan 1,5% bbp.

¹⁷ Deze voorwaarden zijn terug te vinden in 'Commonly agreed position on Flexibility in the Stability and Growth Pact' (p. 9) van de ECOFIN Raad van 12.02.2016.

¹⁸ 'Vade mecum on the Stability and Growth Pact' (2018 edition, p. 39-43 en p. 163).

- iv. Een beoordeling van de hervormingen: deze moeten 'major' zijn, volledig geïmplementeerd zijn en een positieve impact op de houdbaarheid van de schuld hebben (hetzij direct of indirect via een impact op economische groei).

Indien de flexibiliteit wordt toegekend, wordt een *lump sum* afwijking van 0,5% bbp ten opzichte van het aanpassingstraject toegelaten in 2019, wat de vereiste structurele verbetering op 0,1% bbp brengt. Vervolgens dient in 2022 (t+4) de MTO te worden bereikt via een traject dat parallel loopt met het originele aanpassingstraject. Wanneer de afstand tot de MTO echter -0,5% bbp bedraagt, dan kan de aanpassing worden stopgezet. De inspanning van 0,5% om de MTO uiteindelijk te bereiken moet dan pas in 2022 (t+4) worden geleverd ¹⁹.

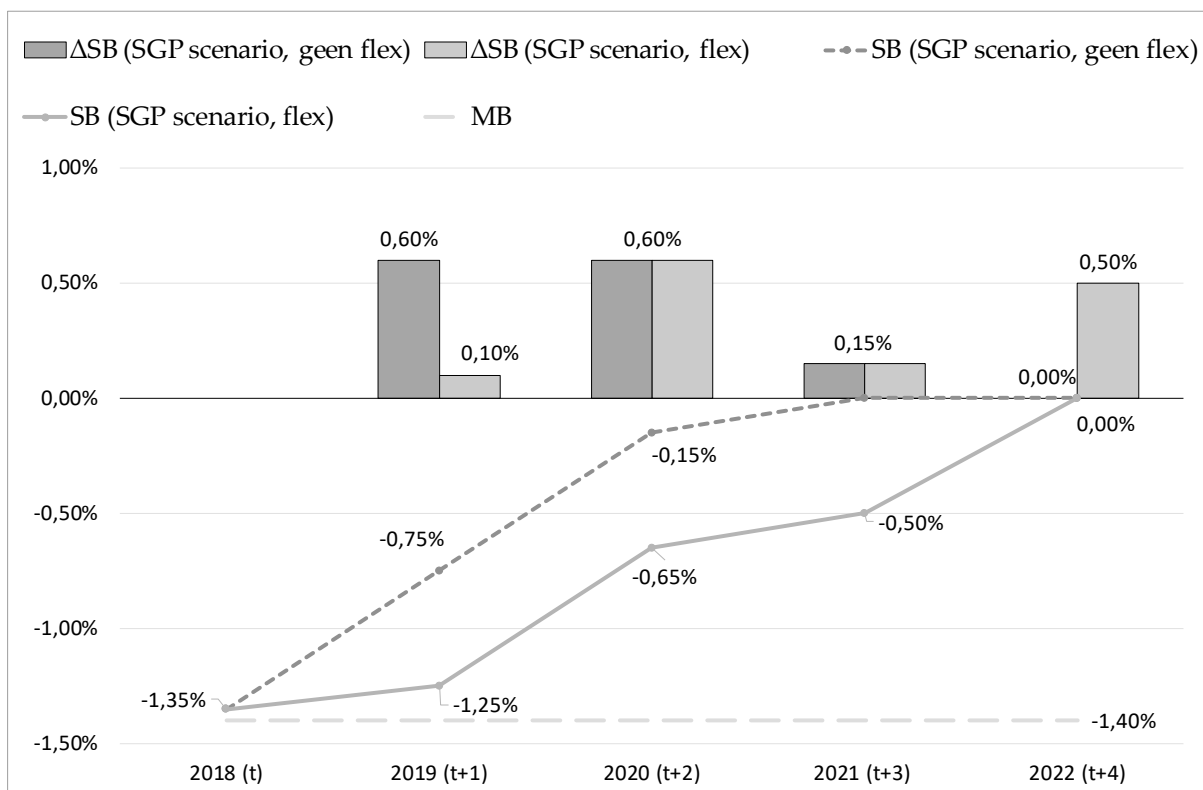
Grafiek 7 illustreert de potentiële toepassing van de flexibiliteitsclausule aan de hand van het *Autumn Forecast* 2018 van de EC, wat aan de basis lag van de EC-analyse van de aanvraag binnen het kader van de ontwerpbegroting 2019. De stippellijn toont het traject dat voortvloeit uit het preventieve luik van het SGP zonder rekening te houden met de mogelijke flexibiliteit voor 2019, de volle grijze lijn houdt hier wel rekening mee.

Zoals uit de grafiek hieronder blijkt, voldoet België op basis van het Autumn Forecast aan de eerste budgettaire voorwaarde dat het structureel tekort in 2018 niet groter is dan 1,5%. Aan de tweede budgettaire voorwaarde lijkt ook te zijn voldaan aangezien het structureel saldo in 2019 zich steeds boven de minimum benchmark situeert (dit is ook bij ongewijzigd beleid het geval, met een saldo van -1,34% bbp in de projectie).

¹⁹ Dit om een gelijke behandeling met de lidstaten die zich reeds op hun MTO bevonden te garanderen. Ook zij krijgen een flexibiliteit van 0,5% bbp en tot t+4 om de MTO opnieuw te bereiken.

Grafiek 7

Illustratieve oefening - impact flexibiliteitsclausule op minimale SGP vereisten (preventieve luik) aan de hand van de Autumn Forecast 2018 van de EC (November 2018)

Bron: Berekeningen op basis van de Autumn Forecast 2018 van de EC

Ten opzichte van het traject dat volgt uit het preventieve luik van het SGP onder de hypothese van geen flexibiliteit, impliceert het toekennen van flexibiliteit dat:

- De MTO kan een jaar later worden bereikt, namelijk in 2022 in plaats van in 2021;
- In het aanpassingspad wordt de structurele verbetering die in 2019 minder moet geleverd (nl. 0,1% bbp i.p.v. 0,6% bbp), doorgeschoven naar 2022.

Binnen het kader van haar analyse van de ontwerpbegroting merkte de EC op dat op basis van een voorlopige beoordeling België in principe in aanmerking komt voor een toepassing van de flexibiliteitsclausule in 2019, maar dat een finale beoordeling zal worden gemaakt binnen het kader van de analyse van het Stabiliteitsprogramma van april 2019 ²⁰.

²⁰ 'Analysis of the Draft Budgetary Plan of Belgium', EC SWD (511 final, 21.11.2018, p.9).

2.1.2 De nationale context

2.1.2.1 Belgische engagement ten opzichte van de EU

Door de verschillende regeringen werd in het **Stabiliteitsprogramma van april 2018** een traject voorgesteld waarin op het niveau van de gezamenlijke overheid de MTO (structureel evenwicht) werd bereikt in 2020 (Tabel 10). Hoewel de einddoelstelling gelijk is aan de aanbevelingen van de Afdeling van maart 2018, verschilt het aanpassingstraject op een aantal punten van het advies van de Afdeling. Met een voor 2018 en 2019 voorziene structurele verbetering van 0,1% en 0,2% bbp, werd het zwaartepunt van de aanpassing verschoven naar 2020 (0,6% bbp) ²¹.

Binnen het kader van de **Ontwerpbegroting 2019**, ingediend bij de EC in oktober 2018, werd de voor 2019 voorziene verbetering van het structurele saldo vastgelegd op 0,15% bbp. In de Ontwerpbegroting wordt niet ingegaan op het begrotingstraject na 2019.

Tabel 10
Overzicht van de bestaande begrotingsengagements

	2017	2018	2019	2020	2021
Stabiliteitsprogramma 2018-2021 (april 2018)					
Δ SB		0,1%	0,2%	0,6%	0,0%
SB	-0,9%	-0,8%	-0,6%	0,0%	0,0%
Cyclische component	-0,4%	-0,2%	0,0%	0,1%	0,1%
One offs	0,2%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%
Nominaal saldo	-1,0%	-1,0%	-0,7%	0,0%	0,1%
Ontwerpbegroting 2019 (oktober 2018)					
Δ SB			0,15%		
SB		-1,0%	-0,8%		
Cyclische component		-0,2%	-0,1%		
One offs		0,1%	-0,1%		
Nominaal saldo		-1,1%	-1,0%		
Projecties ongewijzigd beleid FPB (februari 2019)					
Δ SB		-0,3%	-0,4%	-0,1%	-0,4%
SB	-1,2%	-1,5%	-1,9%	-2,0%	-2,4%
Cyclische component	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
One offs	0,3%	0,7%	0,2%	0,0%	0,0%
Nominaal saldo	-0,9%	-0,8%	-1,6%	-2,0%	-2,2%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024, ontwerpbegroting 2019 en Stabiliteitsprogramma 2018-2021.

²¹ In het aanbevolen traject werd door de Afdeling in maart 2018 voor 2019 een structurele verbetering van 0,60% bbp weerhouden, waardoor in 2020 nog een verbetering van 0,15% bbp noodzakelijk was. In het alternatief traject werd de nog vereiste structurele verbetering om het structurele evenwicht in 2020 te bereiken gelijk verdeeld over 2019 en 2020 (0,38% bbp).

2.1.2.2 Interne Belgische engagementen

Het **Overlegcomité van 27 april 2018** nam akte van het maartadvies van de Afdeling en de verschillende trajecten die hierin zijn opgenomen en *“keurt het traject van het stabiliteitsprogramma 2018-2021 goed dat streeft naar het bereiken van de MTO (uitgedrukt in termen van het structureel saldo) in 2020 voor het geheel van de verschillende overheidsniveaus. De MTO is vastgelegd op 0% van het BBP.”* Daarnaast *‘neemt het akte van het engagement van entiteit I en entiteit II om in 2020 naar een structureel evenwicht te streven’* en wordt gepreciseerd dat deze trajecten deel uitmaken van het onderhandelingsproces dat is opgestart met de Europese Commissie over de flexibiliteit voor de structurele hervormingen.

In het advies van juli 2018 (p. 13) werd door de Afdeling evenwel de analyse gemaakt dat het akkoord en engagement in het Overlegcomité een vooruitgang betekent in vergelijking met voorgaande jaren. Tegelijk stelde de Afdeling vast dat dit traject voor de Gezamenlijke Overheid niet volledig onderbouwd is, omdat een omvattend akkoord over de begrotingsdoelstellingen van de individuele overheden die samen de Gezamenlijke Overheid vormen voorlopig ontbreekt. Dit maakt dat het akkoord van het Overlegcomité van april 2018 slechts gedeeltelijk in overeenstemming is met de interferedrale begrotingscoördinatie die voorzien is in het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013.

De Afdeling drong er bij de verschillende regeringen nogmaals op aan om in het Overlegcomité een consensus te bereiken over de expliciete verdeling van het begrotingstraject van de Gezamenlijke Overheid over de individuele overheden. Dit is noodzakelijk opdat de Afdeling kan voorzien in een monitoring van de naleving van de begrotingsdoelstellingen, een opdracht die aan de Afdeling werd toegekend door het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013. Bij de afwezigheid van individuele begrotingsdoelstellingen kan de Afdeling het nationale correctiemechanisme niet activeren in het geval zij een significante afwijking op het niveau van de Gezamenlijke Overheid zou detecteren aangezien deze niet kan worden toebedeeld aan een specifieke overheid.

2.2 Overwegingen

De Afdeling stelt vast dat de externe omgeving momenteel gekenmerkt wordt door verschillende factoren van onzekerheid. Ten eerste bestaat er **onzekerheid op het niveau van de onderliggende parameters**. Bij het uitwerken van het aanbevolen traject wordt vertrokken van de voorlopige versie van de ‘Economische vooruitzichten 2019-2024’ van het FPB (14 februari 2019).

Recente vooruitzichten van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) en de ECB (Europese Centrale Bank) wijzen op een verslechtering van de internationale economische context en op aanzienlijke onzekerheden. Zowel de OESO ²² als de ECB ²³ hebben hun groeivoorzichten voor de eurozone fors neerwaarts herzien voor 2019 en, zij het in mindere mate, voor 2020. Beide instellingen wijzen op de zwakke binnenkomende data inzake de industriële productie, wat zowel te wijten is aan een vertraging van de buitenlandse vraag als aan eenmalige en sectorspecifieke factoren. De politieke onzekerheden, vertraging van de internationale handel en daling van het vertrouwen zouden op hun beurt wegen op de toekomstige groei. De OESO wijst er bovendien op dat een ongestructureerde Brexit hoge kosten met zich zou meebrengen voor de Europese economieën.

Daarnaast bestaat er ook enige onzekerheid over de grootte van de terugval van de inkomsten uit de vennootschapsbelasting (aandeel in bbp), nadat deze in 2018 een historisch hoog peil hadden bereikt. De mate waarin vanaf 2019 een terugval wordt geobserveerd is cruciaal afhankelijk van de assumptie met betrekking tot de oorzaak van de over 2017-2018 geobserveerde toename van de voorafbetalingen in de vennootschapsbelasting. Indien dit een zuivere verschuiving van het moment van betaling van de totale verschuldigde belasting in de tijd betrof, dan wordt de initiële toename op een later moment integraal gecompenseerd via een corresponderende lagere inkohiering. Indien de stijging van de voorafbetalingen ook een oorzaak vindt in een structurele verhoging van de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting (vb. door een toename van de belastbare basis), dan vindt de correctie in mindere mate plaats.

²² In haar Interim Economic Outlook van 6 maart 2019 voorziet de OESO voor de eurozone een reële bbp-groei van 1,0% in 2019 en van 1,2% in 2020, tegenover 1,8% in 2018. Ten opzichte van de vooruitzichten uit de Economic Outlook n°104 van november 2018 is dat een neerwaartse bijstelling van 0,8 procentpunt voor 2019 en van 0,4 procentpunt voor 2020.

²³ De macro-economische vooruitzichten van het Eurosysteem (ECB Staff) van maart 2019 voorzien een reële bbp-groei van de eurozone van 1,1% in 2019, 1,6% in 2020 en 1,5% in 2021. Dit is een neerwaartse bijstelling van respectievelijk 0,6 procentpunt, 0,1 procentpunt en 0,2 procentpunt ten opzichte van de prognose van het Eurosysteem van december 2018.

Het FPB gaat er in haar projectie bij ongewijzigd beleid van uit dat de impliciete macro-economische aanslagvoet op middellange termijn terugkeert naar de niveaus geobserveerd voor de uitgesproken stijging in 2017²⁴. Binnen het kader van de begrotingsopmaak 2019 werd door de regering verondersteld dat de helft van de stijging van de voorbetalingen bovenop de toename van de belastbare grondslag (inclusief correctie voor maatregelen) van structurele aard is²⁵. Bijgevolg wordt voor 2019 een meer beperkte terugval verwacht dan in de FPB projectie. Pas eind 2019 zal het mogelijk zijn om een eerste uitspraak te doen op basis van de vastgestelde grootte van de inkohierungen.

Het FPB zal in juni 2019 de definitieve versie van de 'Economische vooruitzichten 2019-2024' publiceren, waarin met de meest recente informatie rond beide elementen rekening zal worden gehouden.

Ten derde bestaat er onzekerheid met betrekking tot de **onderliggende Europese vereisten voor het begrotingstraject**. Zoals eerder toegelicht (deel 2.1) vormt de Belgische aanvraag voor de toepassing van de flexibiliteitsclausule een belangrijke factor van onzekerheid m.b.t. het traject dat volgens het preventieve luik van het SGP vereist is. Momenteel kan nog niet met zekerheid gesteld worden of deze aanvraag goedgekeurd zal worden door de Raad van EU.

Bijgevolg acht de Afdeling het opportuun om twee verschillende scenario's aan te bevelen, afhankelijk van de beslissing met betrekking tot de flexibiliteitsclausule (welke zal gekend zijn in de zomer van 2019):

- Een eerste scenario, conditioneel aan de goedkeuring van de aanvraag voor de toepassing van de structural reform clause door de Raad van de EU;
- Een tweede scenario, voor het geval dat de flexibiliteit niet wordt toegekend.

²⁴ Daarnaast veronderstelt het FPB dat de hervorming van de vennootschapsbelasting in 2017 budgetneutraal is.

²⁵ Zie Algemene toelichting van de (niet gestemde) initiële begroting 2019 (p. 15). In de decemberprojectie van de NBB (Economisch Tijdschrift, p. 21 e.v.) wordt de regeringsassumptie niet overgenomen; er wordt uitgegaan van volgend verloop van de belastingen op vennootschappen tussen 2018-2022: 4,3% bbp, 3,6% bbp, 3,5% bbp en 3,5% bbp. De terugval tussen 2018 en 2019 is met 0,7% bbp iets meer uitgesproken dan deze in de FPB-projectie (namelijk 0,5% bbp).

Tot slot stelde de Afdeling vast dat de EC binnen het kader van haar analyse van de ontwerpbegroting 2019 (ingediend in oktober 2018) opmerkt dat *'Belgium is at risk of non-compliance with the provisions of the SGP'*²⁶. Enerzijds bestaat er een risico op significante afwijking van het aanpassingspad in de richting van de MTO voor 2018 en 2019²⁷. Anderzijds voldoet België niet aan het schuld criterium in 2018 en 2019. Bijgevolg nodigde de EC de regeringen uit om de nodige maatregelen te nemen opdat de begroting in 2019 zou voldoen aan de voorwaarden van het SGP. Deze aanbeveling werd bevestigd door de Eurogroep van 4 december 2018.

2.3 Door de Afdeling weerhouden trajecten

2.3.1 Traject indien de aanvraag voor de toepassing van de flexibiliteitsclausule door de Raad van de EU wordt goedgekeurd

Het onderstaande aanbevolen traject is conditioneel aan de goedkeuring van de aanvraag voor de toepassing van de structural reform clause door de Raad van de EU.

²⁶ COMMISSION OPINION of 21.11.2018 on the Draft Budgetary Plan of Belgium (22.11.2018).

²⁷ Indien de toepassing van de flexibiliteitsclausule zou worden goedgekeurd, dan wordt er op basis van het Autumn Forecast 2018 geen significante afwijking meer geobserveerd voor 2019, maar wel nog steeds gemiddeld voor 2018 en 2019 samen.

Tabel 11
Traject indien goedgekeurde aanvraag flexibiliteitsclausule

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,8%	-1,7%	-2,0%	-2,3%	-2,3%
Rentelasten	(2)	2,2%	2,1%	2,0%	1,9%	1,9%
Cyclische component	(3)	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,7%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(5)=(1)+(2)	1,5%	0,4%	0,0%	-0,4%	-0,4%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)-(3)-(4)	-1,5%	-1,9%	-2,0%	-2,4%	-2,3%
<hr/>						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(7)$		0,2%	0,7%	0,7%	0,0%
Genormeerd structureel saldo	(7)	-1,5%	-1,3%	-0,7%	0,0%	0,0%
Genormeerd vorderingensaldo	(8)=(7)+(3)+(4)	-0,8%	-1,1%	-0,6%	0,1%	0,0%
Genormeerde rentelasten	(9)	2,2%	2,1%	2,0%	1,9%	1,8%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(9)$	-0,2%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%
Genormeerd primair structureel saldo	(10) = (7) + (9)	0,8%	0,8%	1,3%	1,9%	1,8%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(10)$	-0,5%	0,0%	0,5%	0,6%	0,0%
Genormeerd primair saldo	(11)=(8)+(9)	1,5%	1,0%	1,3%	1,9%	1,8%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(11)$	-0,1%	-0,5%	0,3%	0,6%	-0,1%
Genumuleerde primaire inspanning	(12)=(11)-(5)	0,0%	0,5%	1,3%	2,4%	2,2%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(12)$	0,0%	0,5%	0,8%	1,0%	-0,1%
<hr/>						
Genormeerde schuldgraad	(12)	102,2%	101,1%	99,6%	97,2%	95,0%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(13) = $\Delta(12)$	-1,2%	-1,1%	-1,6%	-2,4%	-2,2%
Endogene evolutie	(13.a)	-1,9%	-1,9%	-2,3%	-3,0%	-2,8%
Exogene evolutie	(13.b)	0,7%	0,8%	0,7%	0,6%	0,6%
Schuld criterium						
Backward looking berekening (norm)	(14)	100,9%	99,6%	98,1%	97,0%	95,4%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(14) - (12)	-1,3%	-1,5%	-1,4%	-0,2%	0,4%
Forward looking berekening (norm)	(15)	98,1%	97,0%	95,4%	93,6%	91,5%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(15) - (12)t+2	-1,4%	-0,2%	0,4%	0,9%	0,9%
Cyclically adjusted berekening (norm)	(16)	102,7%	101,6%	99,7%	97,4%	95,1%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(16)-(14)	-1,8%	-2,0%	-1,6%	-0,5%	0,3%

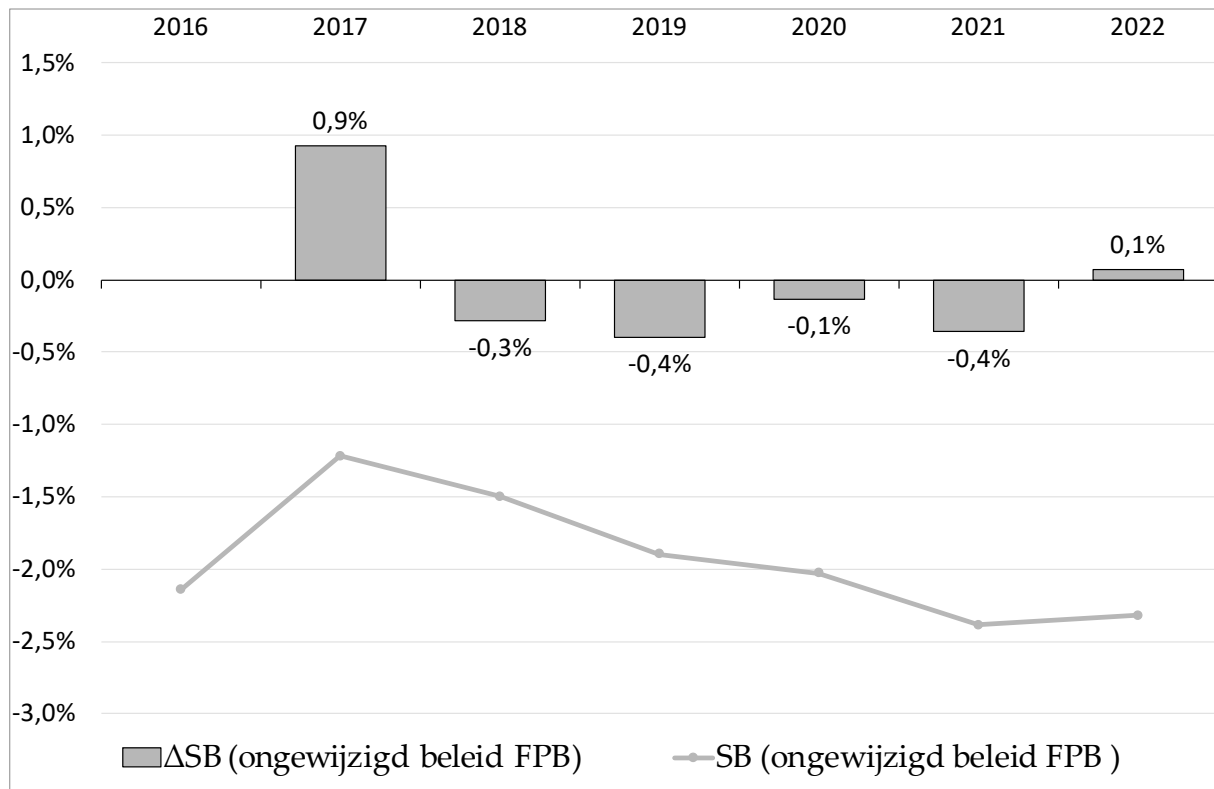
Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

De Afdeling wenst op te merken dat bovenstaande traject ambitieuzer is dan de minimale vereisten van het SGP wanneer de flexibiliteitsclausule zou worden toegekend. Onder deze hypothese zou volgens de Europese minima de MTO (structureel evenwicht) pas in 2022 bereikt moeten worden en is in 2019 een structurele verbetering van 0,1% bbp noodzakelijk (zie Grafiek 7 in deel 2.1.1).

De Afdeling acht een ambitieuzer traject opportuun omdat ze vaststelt dat op basis van de huidige raming van het FPB in 2018 een structurele verslechtering van -0,3% bbp werd opgetekend. Dit terwijl een naleving van het preventieve luik van het SGP een structurele verbetering van 0,6% bbp inhield en de doelstelling die was opgenomen in de ontwerpbegroting 2018 (oktober 2017) een structurele verbetering van 0,25% bbp bedroeg. In het stabiliteitsprogramma van april 2018 werd nog uitgegaan van een structurele verbetering van 0,1% bbp.

Anderzijds constateert de Afdeling dat bij ongewijzigd beleid in 2020 een structureel tekort van -2% bbp wordt voorspeld in de FPB-projectie. De realisatie van zulke structurele inspanning over twee jaar tijd om de MTO (structureel evenwicht) in 2020 te bereiken, zoals overeengekomen door de verschillende regeringen in het Overlegcomité in april 2018, is aanzienlijk.

Grafiek 8
Evolutie van het structureel saldo bij ongewijzigd beleid (FPB-projectie)

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

Bijgevolg beveelt de Afdeling aan om de MTO (structureel evenwicht) in 2021 te bereiken, op basis van onderstaand aanpassingstraject:

- Met betrekking tot 2019 neemt de Afdeling akte van de structurele verbetering (Δ SB) van 0,2% die overeenstemt met het engagement van de Belgische overheden dat opgenomen is in de ontwerpbegroting 2019 (ingediend bij de EC in oktober 2018).
- De hierna nog resterende structurele verbetering (namelijk 1,3% bbp) om in 2021 de MTO te bereiken ²⁸ wordt vervolgens gelijk verdeeld over 2020 en 2021.

2.3.2 Traject indien de aanvraag voor de toepassing van de flexibiliteitsclausule door de Raad van de EU niet wordt goedgekeurd

Gezien de goedkeuring van de aanvraag voor de toepassing van de flexibiliteitsclausule door de Raad van de EU momenteel onzeker is, beveelt de Afdeling ook een traject aan voor wanneer de aanvraag niet wordt goedgekeurd.

Wanneer de flexibiliteit niet wordt goedgekeurd, dan moet de MTO (structureel evenwicht) op basis van de vereisten van het preventieve luik van het SGP worden bereikt in 2021. **De Afdeling opteert ervoor om, in geval de aanvraag voor de flexibiliteitsclausule niet wordt goedgekeurd, aan te bevelen dat de MTO in 2021 wordt bereikt.** De aanbeveling voor wanneer de MTO moet bereikt worden is bijgevolg niet afhankelijk van het al dan niet goedkeuren van de aanvraag voor de toepassing van de flexibiliteit.

Er wordt evenwel uitgegaan van een verschillend aanpassingstraject in de richting van de MTO.

Indien de aanvraag voor de toepassing van de flexibiliteitsclausule niet wordt goedgekeurd, is op basis van het preventieve luik van het SGP een jaarlijks structurele verbetering van 0,6 % bbp noodzakelijk tot wanneer de MTO (structureel evenwicht) bereikt wordt. In dit traject beveelt de Afdeling bijgevolg een structurele verbetering van 0,6% bbp aan voor 2019 en 2020. Tot slot is in 2021 een structurele verbetering van 0,3% bbp noodzakelijk om het structureel evenwicht te bereiken.

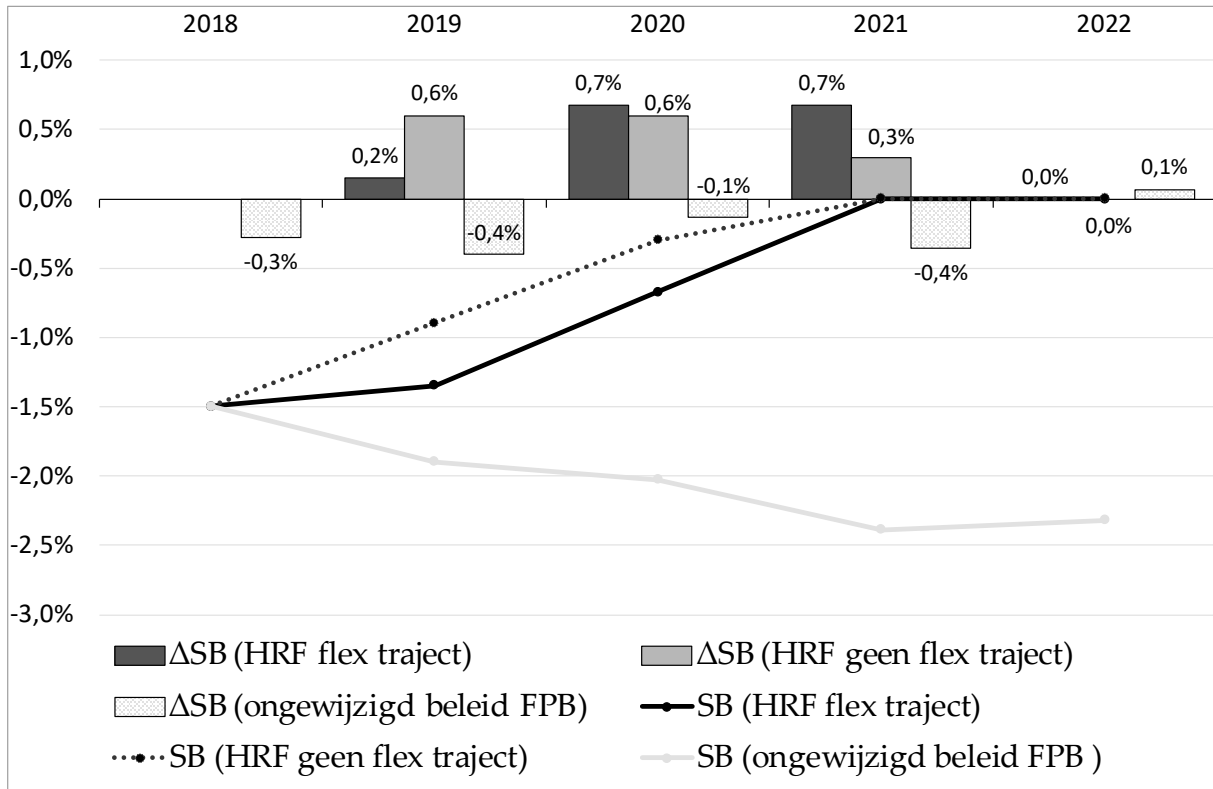
²⁸ Dit impliceert een gecumuleerde primaire inspanning van 2,3% bbp.

Tabel 12
Traject zonder toepassing flexibiliteitsclausule

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,8%	-1,7%	-2,0%	-2,3%	-2,3%
Rentelasten	(2)	2,2%	2,1%	2,0%	1,9%	1,9%
Cyclische component	(3)	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,7%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(5)=(1)+(2)	1,5%	0,4%	0,0%	-0,4%	-0,4%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)-(3)-(4)	-1,5%	-1,9%	-2,0%	-2,4%	-2,3%
<hr/>						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(7)$		0,6%	0,6%	0,3%	0,0%
Genormeerd structureel saldo	(7)	-1,5%	-0,9%	-0,3%	0,0%	0,0%
Genormeerd vorderingensaldo	(8)=(7)+(3)+(4)	-0,8%	-0,7%	-0,3%	0,1%	0,0%
Genormeerde rentelasten	(9)	2,2%	2,1%	2,0%	1,9%	1,8%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(9)$	-0,2%	-0,1%	-0,2%	-0,1%	0,0%
Genormeerd primair structureel saldo	(10) = (7) + (9)	0,8%	1,2%	1,7%	1,9%	1,8%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(10)$	-0,5%	0,5%	0,4%	0,2%	0,0%
Genormeerd primair saldo	(11)=(8)+(9)	1,5%	1,4%	1,7%	1,9%	1,8%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(11)$	-0,1%	0,0%	0,3%	0,2%	-0,1%
Gecumuleerde primaire inspanning	(12)=(11)-(5)	0,0%	1,0%	1,7%	2,3%	2,2%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(12)$	0,0%	1,0%	0,7%	0,6%	-0,1%
<hr/>						
Genormeerde schuldgraad	(12)	102,2%	100,7%	98,8%	96,4%	94,2%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(13) = $\Delta(12)$	-1,2%	-1,5%	-1,9%	-2,3%	-2,2%
Endogene evolutie	(13.a)	-1,9%	-2,4%	-2,6%	-3,0%	-2,8%
Exogene evolutie	(13.b)	0,7%	0,8%	0,7%	0,6%	0,6%
Schuld criterium						
Backward looking berekening (norm)	(14)	100,9%	99,6%	98,0%	96,6%	94,8%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(14) - (12)	-1,3%	-1,1%	-0,8%	0,2%	0,6%
Forward looking berekening (norm)	(15)	98,0%	96,6%	94,8%	92,9%	90,8%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(15) - (12)t+2	-0,8%	0,2%	0,6%	0,9%	1,0%
Cyclically adjusted berekening (norm)	(16)	102,7%	101,2%	98,9%	96,6%	94,3%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(16)-(14)	-1,8%	-1,6%	-0,9%	-0,1%	0,5%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

Grafiek 9
Overzicht van de verschillende aanbevolen trajecten
en van het scenario bij ongewijzigd beleid

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

3 VERDELING VAN DE TRAJECTEN VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEID

3.1 Basisprincipes

Voor de Gezamenlijke Overheid werden eerder twee trajecten meegegeven, afhankelijk van de beslissing van de Raad met betrekking tot de toekenning van de flexibiliteitsclausule. In beide trajecten wordt via een aanpassingspad in 2021 de MTO (structureel evenwicht) bereikt en vervolgens aangehouden over de resterende looptijd van het traject. Dit principe voor de Gezamenlijke Overheid kan ook door de Afdeling worden toegepast voor de verdeling van deze trajecten tot op het niveau van de individuele overheden.

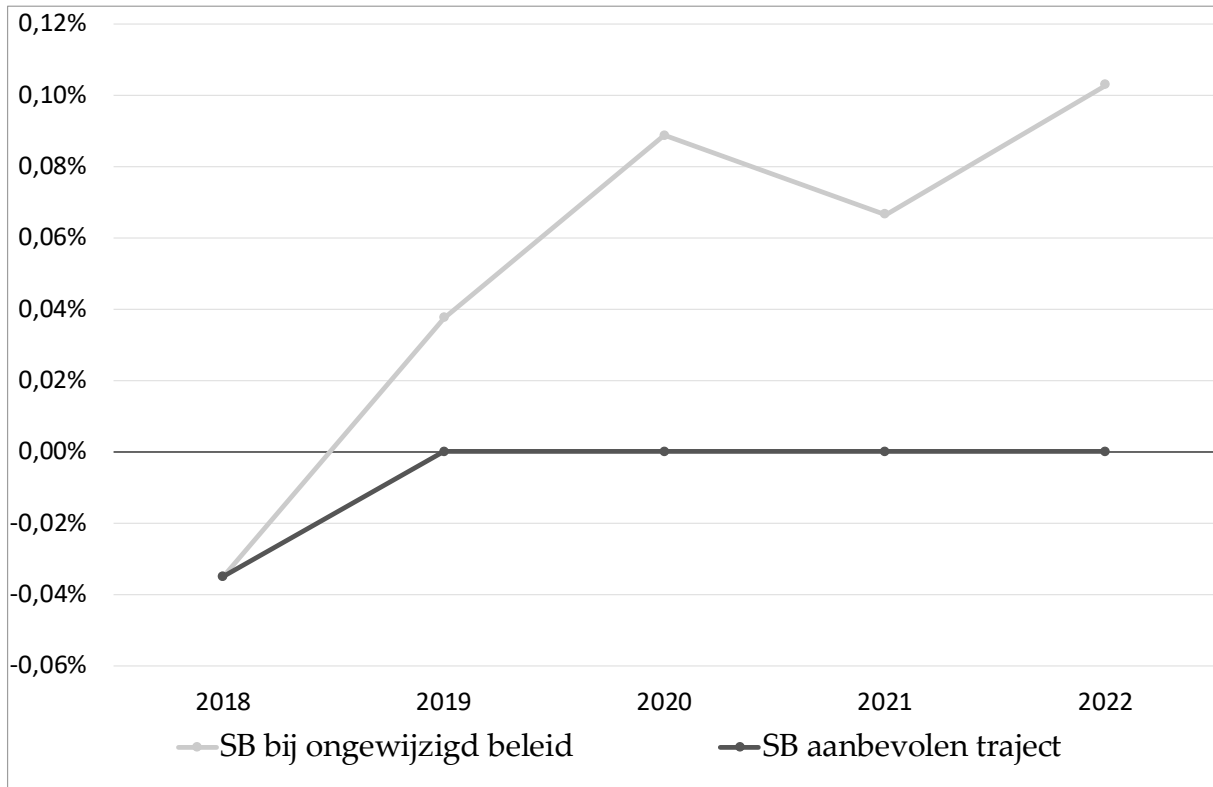
Teneinde in 2021 de MTO (structureel evenwicht) op het niveau van de Gezamenlijke Overheid te realiseren, beveelt de Afdeling aan dat elke subentiteit, inclusief elke gemeenschap en gewest, dit structureel evenwicht dient te realiseren en vervolgens aan te houden over de verdere looptijd van het traject.

3.1.1 Traject van de Lokale Overheden

Het voor de Lokale Overheden voorgestelde traject is onafhankelijk van het traject dat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid relevant is. De Afdeling beveelt aan dat vanaf 2019 het structureel evenwicht wordt gerealiseerd en dit wordt aangehouden over de looptijd van het traject.

Zoals uit Grafiek 10 blijkt, wordt in de FPB-projectie bij ongewijzigd beleid vanaf 2019 een structureel surplus opgebouwd op het niveau van de lokale overheden. Ten opzichte van de aanbeveling van de Afdeling bestaat er dus een positieve beleidsmarge.

Grafiek 10
Evolutie van het structurele saldo van de Lokale Overheden bij ongewijzigd beleid (FPB projectie) en aanbevolen traject

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

Binnen dit kader wijst de Afdeling erop dat ze in haar advies van maart 2018 van oordeel was dat een toename van de overheidsinvesteringen aangewezen is, in het bijzonder de investeringen die een sterk positief effect hebben op de economische bedrijvigheid, het productiepotentieel van de economie en de houdbaarheid van de schuld.

De positieve budgettaire marge wordt dus bij voorkeur ingezet voor een bijkomende toename van de productieve investeringsuitgaven op het niveau van Entiteit II.

Tabel 13
Normatief traject van de lokale overheden

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,02%	0,04%	0,09%	0,07%	0,10%
Rentelasten	(2)	0,07%	0,06%	0,06%	0,05%	0,05%
Cyclische component	(3)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	0,05%	0,10%	0,15%	0,12%	0,15%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,03%	0,04%	0,09%	0,07%	0,10%
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,04%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(10)	-0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerde vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	-0,04%	-0,09%	-0,07%	-0,10%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		-0,04%	-0,05%	0,02%	-0,04%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

3.1.2 Traject op het niveau van de gemeenschappen en gewesten

De toepassing van het algemene principe met betrekking tot de interne vertaling van de MTO (structureel evenwicht) resulteert in een aanbevolen traject voor de individuele gemeenschappen en gewesten (G&G) dat gedifferentieerd is naargelang het startpunt (2018):

- Indien in het startjaar (2018) van het traject een structureel evenwicht of overschot wordt geraamd, dan kan dit vanaf 2019 onmiddellijk worden aangehouden of afgebouwd in de richting van een structureel evenwicht dat vervolgens moet worden aangehouden over de looptijd van het traject. De Afdeling merkt op dat enige positieve marge ten opzichte van het scenario bij ongewijzigd beleid bij voorkeur wordt ingezet voor een bijkomende toename van de productieve investeringsuitgaven.
- Indien in het startjaar (2018) een structureel tekort wordt opgetekend, dient dit te worden afgebouwd in de richting van een structureel evenwicht. Het tempo wordt bepaald aan de hand van het aanpassingstraject dat wordt weerhouden op het niveau van de gezamenlijke overheid.

Voor de bepaling van het startpunt van de trajecten (2018) van de individuele G&G moet dus een beroep worden gedaan op de zeer voorlopige ramingen door het INR van de vorderingensaldi in HRF-concept. De nominale vorderingensaldi van het INR werden gecorrigeerd voor de impact van de conjunctuur en one shots op basis van de gegevens uit de FPB-projectie en aangevuld met de one shot die door de HRF in 2017 werd toegevoegd m.b.t. de fluctuaties in het eerste afrekeningssaldo van de gewestelijke PB (zie Advies van maart 2017, deel 4.1.2.2.).

Op basis hiervan blijkt dat het uitgangspunt van de verschillende G&G onderling verschilt. In 2018 werd door slechts twee van de G&G een structureel overschot gerealiseerd (namelijk de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschapscommissie)²⁹. **Dit impliceert dat voor de overige van de G&G twee trajecten relevant zijn: een eerste traject wanneer de toepassing van de flexibiliteitsclausule wordt goedgekeurd en een tweede wanneer dit niet het geval zou zijn.** Het al dan niet goedkeuren van de flexibiliteitsclausule resulteert immers in een ander aanbevolen tempo van het aanpassingstraject op het niveau van de gezamenlijke overheid³⁰.

Bijgevolg werden ook twee verschillende trajecten weerhouden voor het geheel van de G&G³¹.

²⁹ Op basis van de zeer voorlopige ramingen van het INR wordt in 2018 door de eenheid 'interregionale eenheden/ niet-verdeeld' van de G&G een licht surplus van 0,01% bbp gerealiseerd. Er wordt verondersteld dat de impact van deze eenheid vanaf 2019 neutraal is en het overschot dus wordt afgebouwd.

³⁰ Namelijk 10%/45%/45% en 40%/40%/20% voor de bepaling van de inspanning in 2019/2020/2021

³¹ De Afdeling merkt op dat er een beperkt verschil bestaat tussen de FPB-projectie en de zeer voorlopige ramingen van het INR voor het vorderingensaldo dat in 2018 werd opgetekend door het geheel van de G&G. In de projectie van het FPB wordt uitgegaan van een nominaal tekort van -0,435% bbp, terwijl door het INR het tekort hoger wordt geraamd met -0,490% bbp. Dit impliceert een negatief verschil van -0,056% bbp tussen beide. Dit verschil is meer uitgesproken in vergelijking met het advies van vorig jaar, toen het -0,008% bbp bedroeg. Een belangrijke verklaring is dat de FPB projectie dit jaar reeds werd afgesloten op 31 januari, merkkelijk vroeger in vergelijking met andere jaren. Het FPB moest haar projectie vroeger afsluiten omdat deze als input wordt gebruikt voor de doorrekening van de verkiezingsprogramma's. Het is tot slot belangrijk op te merken dat de ramingen van het INR nog zeer voorlopig zijn en dus nog kunnen wijzigen in functie van nieuwe informatie. Voor de bepaling van het traject van het geheel van de G&G werd de structurele verbetering die volgens de projectie van het FPB noodzakelijk is om in 2021 het structureel evenwicht te bereiken op het geheel van de G&G (namelijk 0,15% bbp) verdeeld aan de hand van het tempo dat kan worden afgeleid uit het optellen van de trajecten van de individuele G&G. Dit impliceert dat het traject bepaald voor het geheel van de G&G per jaar met ongeveer 0,02% bbp verschilt ten opzichte van de optelsom van de trajecten die werden aanbevolen voor de individuele G&G.

3.1.3 Trajecten van de overige overheden

Het traject van **Entiteit II** is per definitie gelijk aan de optelsom van de trajecten van de individuele gemeenschappen en gewesten en dat van de Lokale Overheden.

Het traject van **Entiteit I** wordt vervolgens bepaald als het saldo tussen de vereiste verbetering voor de Gezamenlijke Overheid en de vereiste structurele verbetering die volgt uit de trajecten van de Gemeenschappen en Gewesten en de Lokale Overheden (samen Entiteit II).

De Afdeling is van oordeel dat de toepassing van bovenstaande principes resulteert in een aanpassingspad dat gelijklopend is voor alle overheden die in het startjaar (2018) nog een structureel tekort optekenen.

3.2 Verdeling van het traject met toekenning flexibiliteitsclausule

3.2.1 Entiteit I

Tabel 14
Traject met flexibiliteitsclausule voor Entiteit I

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,33%	-1,50%	-1,72%	-1,94%	-1,96%
Rentelasten	(2)	1,92%	1,80%	1,69%	1,64%	1,63%
Cyclische component	(3)	0,02%	0,02%	0,02%	0,05%	0,01%
Correctie overdrachten	(4)	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,95%	0,18%	0,00%	0,00%	0,00%
° Waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	0,36%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
° Overige one shots	(5b)	0,59%	0,18%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	1,58%	0,30%	-0,02%	-0,29%	-0,33%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-1,33%	-1,70%	-1,74%	-1,99%	-1,98%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,69%	-1,50%	-1,72%	-1,94%	-1,96%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	1,22%	0,30%	-0,02%	-0,29%	-0,33%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,13%	0,60%	0,60%	0,00%
Genormeerd structureel saldo	(10)	-1,33%	-1,20%	-0,60%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,69%	-1,00%	-0,57%	0,05%	0,02%
Genormeerde rentelasten (ESR)	(12)	1,92%	1,80%	1,68%	1,61%	1,57%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(12)$		-0,12%	-0,12%	-0,07%	-0,04%
Genormeerd primair structureel saldo	(13)=(10)+(12)	0,59%	0,60%	1,09%	1,61%	1,57%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(13)$		0,01%	0,48%	0,53%	-0,04%
Genormeerd primair saldo	(14)=(11)+(12)	1,22%	0,81%	1,11%	1,66%	1,58%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(14)$		-0,42%	0,30%	0,56%	-0,08%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	0,50%	1,13%	1,96%	1,91%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		0,50%	0,63%	0,83%	-0,05%
p.m. Genormeerd vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-0,33%	-1,00%	-0,57%	0,05%	0,02%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

3.2.2 Entiteit II

Tabel 15
Traject met flexibiliteitsclausule voor Entiteit II

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,45%	-0,16%	-0,28%	-0,38%	-0,34%
Rentelasten	(2)	0,34%	0,30%	0,28%	0,27%	0,28%
Cyclische component	(3)	0,01%	0,01%	0,01%	0,02%	0,01%
Correctie overdrachten	(4)	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	-0,28%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%
° Waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	-0,36%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
° Overige one shots	(5b)	0,08%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	-0,12%	0,14%	0,00%	-0,11%	-0,06%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,17%	-0,19%	-0,29%	-0,40%	-0,34%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,09%	-0,16%	-0,28%	-0,38%	-0,34%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	0,24%	0,14%	0,00%	-0,11%	-0,06%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,02%	0,07%	0,07%	0,00%
Genormeerd structureel saldo	(10)	-0,17%	-0,15%	-0,07%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,09%	-0,12%	-0,07%	0,02%	0,01%
Genormeerde rentelasten (ESR)	(12)	0,34%	0,30%	0,28%	0,27%	0,26%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(12)$		-0,03%	-0,02%	-0,01%	0,00%
Genormeerd primair structureel saldo	(13)=(10)+(12)	0,16%	0,16%	0,21%	0,27%	0,26%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(13)$		-0,01%	0,05%	0,06%	0,00%
Genormeerd primair saldo	(14)=(11)+(12)	0,24%	0,18%	0,22%	0,29%	0,27%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(14)$		-0,06%	0,03%	0,07%	-0,02%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	0,04%	0,21%	0,39%	0,33%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		0,04%	0,17%	0,18%	-0,06%
p.m. Genormeerd vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-0,45%	-0,12%	-0,07%	0,02%	0,01%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

3.2.2.1 Gemeenschappen en Gewesten

3.2.2.1.1 Geheel van de Gemeenschappen en Gewesten

Tabel 16
Traject met flexibiliteitsclausule voor het geheel van de G&G

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,43%	-0,20%	-0,37%	-0,45%	-0,44%
Rentelasten	(2)	0,27%	0,24%	0,23%	0,22%	0,23%
Cyclische component	(3)	0,01%	0,01%	0,01%	0,02%	0,01%
Correctie cyclische component overdrachten	(4)	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	-0,29%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%
° waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	-0,36%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
° overige one shots	(5b)	0,07%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	-0,17%	0,04%	-0,14%	-0,23%	-0,21%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,14%	-0,23%	-0,38%	-0,46%	-0,44%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,07%	-0,20%	-0,37%	-0,45%	-0,44%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	0,19%	0,04%	-0,14%	-0,23%	-0,21%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		-0,01%	0,07%	0,07%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(10)	-0,14%	-0,15%	-0,07%	0,00%	0,00%
Genormeed vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,07%	-0,12%	-0,07%	0,02%	0,00%
p.m. Genormeed vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-0,43%	-0,12%	-0,07%	0,02%	0,00%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2019-2024, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2018.

(a) Het vorderingensaldo van de gewesten werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

3.2.2.1.2 Individuele Gemeenschappen en Gewesten

Scenario structureel evenwicht in 2021 - traject met toepassing van de flexibiliteitsclausule – tempo van de structurele verbetering voor de deelgebieden met een structureel tekort in 2018: 10,02% in 2019/ 44,99% in 2020/ 44,99% in 2021.

Op het niveau van de gewesten is de one shot in verband met de gedeeltelijke beïnvloeding van de ontvangsten inzake de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting van het jaar 2018 door de voorlopige autonomiefactor van het aanslagjaar 2017 (de voorlopige autonomiefactor van 25,990% is hoger dan de definitieve autonomiefactor van 24,957% die geldt vanaf het aanslagjaar 2018) – zoals in het HRF-advies van maart 2017 - begrepen in de one shot “bepaling definitieve autonomiefactor” (lijn 2 van onderstaande tabellen) en niet in de “éénmalige verrichtingen (one shots)” (lijn 6 van onderstaande tabellen).

Tabel 17
Traject met flexibiliteitsclausule voor de Vlaamse Gemeenschap

Vlaamse Gemeenschap (incl. Zorgfonds) in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,159%				
Oneshot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	-0,226%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	0,067%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		-0,028%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	0,028%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	0,006%	0,006%	0,005%	0,012%	0,003%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(6)	0,041%	0,015%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	-0,008%	-0,001%	-0,001%	-0,002%	-0,001%
Genormeerde NFB	(8)= (4)+(5)+(6)+(7)	0,067%	0,020%	0,004%	0,010%	0,003%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	-0,226%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,159%	0,020%	0,004%	0,010%	0,003%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

(b) Uitgedrukt in HRF-concept (d.i. rekening houdende met de voorschotten en de afrekeningssaldi inzake de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting).

Tabel 18
Traject met flexibiliteitsclausule voor de Franse Gemeenschap

Franse Gemeenschap in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,051%				
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 2)		0,006%	0,025%	0,025%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,055%	-0,049%	-0,025%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(3)	0,002%	0,002%	0,002%	0,004%	0,001%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,006%	-0,004%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(5)	-0,004%	0,000%	0,000%	-0,001%	0,000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,051%	-0,052%	-0,023%	0,003%	0,000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 19
Traject met flexibiliteitsclausule voor het Waalse Gewest

Waals Gewest in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,168%				
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	-0,102%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	-0,066%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		0,008%	0,037%	0,037%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	-0,083%	-0,075%	-0,037%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	0,001%	0,001%	0,001%	0,003%	0,001%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(6)	0,017%	0,001%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	-0,001%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	-0,066%	-0,072%	-0,036%	0,003%	0,001%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	-0,102%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,168%	-0,072%	-0,036%	0,003%	0,001%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

(b) Uitgedrukt in HRF-concept (d.i. rekening houdende met de voorschotten en de afrekeningssaldi inzake de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting).

Tabel 20
Traject met flexibiliteitsclausule voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

Brussels Hoofdstedelijk Gewest in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,094%				
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	-0,033%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	-0,061%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		0,007%	0,029%	0,029%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	-0,065%	-0,059%	-0,029%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	0,001%	0,001%	0,000%	0,001%	0,000%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(6)	0,004%	0,002%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	-0,001%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	-0,061%	-0,056%	-0,029%	0,001%	0,000%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	-0,033%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,094%	-0,056%	-0,029%	0,001%	0,000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

(b) Uitgedrukt in HRF-concept (d.i. rekening houdende met de voorschotten en de afrekeningssaldi inzake de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting).

Tabel 21
Traject met flexibiliteitsclausule voor de Duitstalige Gemeenschap

Duitstalige Gemeenschap in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0007%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,0001%	0,0003%	0,0003%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0008%	-0,0007%	-0,0003%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0001%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0001%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	-0,0001%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0007%	-0,0007%	-0,0003%	0,0001%	0,0000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 22
Traject met flexibiliteitsclausule voor de Franse Gemeenschapscommissie

Franse Gemeenschapscommissie in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	0,0019%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		-0,0018%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	0,0018%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0001%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	0,0019%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 23
Traject met flexibiliteitsclausule voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie

Vlaamse Gemeenschapscommissie in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0079%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,0008%	0,0035%	0,0035%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0079%	-0,0071%	-0,0035%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0079%	-0,0071%	-0,0035%	0,0000%	0,0000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 24
Traject met flexibiliteitsclausule voor de Gemeenschappelijke
Gemeenschapscommissie

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0225%				
Structurele verbetering	Δ (2)		0,0022%	0,0098%	0,0098%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0218%	-0,0196%	-0,0098%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0002%	0,0002%	0,0002%	0,0003%	0,0001%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	-0,0002%	-0,0010%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	-0,0007%	-0,0001%	-0,0001%	-0,0002%	-0,0001%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0225%	-0,0205%	-0,0097%	0,0001%	0,0000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

3.2.2.2 Lokale Overheden

Tabel 25
Traject met flexibiliteitsclausule voor de Lokale Overheden

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,02%	0,04%	0,09%	0,07%	0,10%
Rentelasten	(2)	0,07%	0,06%	0,06%	0,05%	0,05%
Cyclische component	(3)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	0,05%	0,10%	0,15%	0,12%	0,15%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,03%	0,04%	0,09%	0,07%	0,10%
Aanbevolen structurele verbetering	Δ (10)		0,04%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(10)	-0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerde vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	-0,04%	-0,09%	-0,07%	-0,10%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	Δ (15)		-0,04%	-0,05%	0,02%	-0,04%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

3.3 Verdeling van het traject zonder toekenning flexibiliteitsclausule

3.3.1 Entiteit I

Tabel 26
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor Entiteit I

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,33%	-1,50%	-1,72%	-1,94%	-1,96%
Rentelasten	(2)	1,92%	1,80%	1,69%	1,64%	1,63%
Cyclische component	(3)	0,02%	0,02%	0,02%	0,05%	0,01%
Correctie overdrachten	(4)	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,95%	0,18%	0,00%	0,00%	0,00%
° Waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	0,36%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
° Overige one shots	(5b)	0,59%	0,18%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	1,58%	0,30%	-0,02%	-0,29%	-0,33%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-1,33%	-1,70%	-1,74%	-1,99%	-1,98%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,69%	-1,50%	-1,72%	-1,94%	-1,96%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	1,22%	0,30%	-0,02%	-0,29%	-0,33%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,53%	0,53%	0,27%	0,00%
Genormeerd structureel saldo	(10)	-1,33%	-0,80%	-0,26%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,69%	-0,60%	-0,24%	0,06%	0,02%
Genormeerde rentelasten (ESR)	(12)	1,92%	1,80%	1,68%	1,60%	1,55%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(12)$		-0,12%	-0,13%	-0,08%	-0,04%
Genormeerd primair structureel saldo	(13)=(10)+(12)	0,59%	1,00%	1,41%	1,60%	1,56%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(13)$		0,41%	0,41%	0,19%	-0,04%
Genormeerd primair saldo	(14)=(11)+(12)	1,22%	1,21%	1,44%	1,65%	1,57%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(14)$		-0,02%	0,23%	0,22%	-0,08%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	0,91%	1,46%	1,95%	1,90%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		0,91%	0,55%	0,49%	-0,05%
p.m. Genormeerd vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-0,33%	-0,60%	-0,24%	0,06%	0,02%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

3.3.2 Entiteit II

Tabel 27
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor Entiteit II

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,45%	-0,16%	-0,28%	-0,38%	-0,34%
Rentelasten	(2)	0,34%	0,30%	0,28%	0,27%	0,28%
Cyclische component	(3)	0,01%	0,01%	0,01%	0,02%	0,01%
Correctie overdrachten	(4)	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	-0,28%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%
° Waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	-0,36%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
° Overige one shots	(5b)	0,08%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	-0,12%	0,14%	0,00%	-0,11%	-0,06%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,17%	-0,19%	-0,29%	-0,40%	-0,34%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,09%	-0,16%	-0,28%	-0,38%	-0,34%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	0,24%	0,14%	0,00%	-0,11%	-0,06%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,07%	0,07%	0,03%	0,00%
Genormeerd structureel saldo	(10)	-0,17%	-0,10%	-0,03%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,09%	-0,07%	-0,02%	0,02%	0,01%
Genormeerde rentelasten (ESR)	(12)	0,34%	0,30%	0,28%	0,26%	0,26%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(12)$		-0,03%	-0,02%	-0,02%	0,00%
Genormeerd primair structureel saldo	(13)=(10)+(12)	0,16%	0,21%	0,25%	0,26%	0,26%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(13)$		0,04%	0,04%	0,02%	0,00%
Genormeerd primair saldo	(14)=(11)+(12)	0,24%	0,23%	0,26%	0,28%	0,27%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(14)$		-0,01%	0,02%	0,03%	-0,02%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	0,09%	0,25%	0,39%	0,33%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		0,09%	0,16%	0,14%	-0,06%
p.m. Genormeerd vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-0,45%	-0,07%	-0,02%	0,02%	0,01%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

3.3.2.1 Gemeenschappen en Gewesten

3.3.2.1.1 Geheel van de Gemeenschappen en Gewesten

Tabel 28
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor het geheel van de G&G

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,43%	-0,20%	-0,37%	-0,45%	-0,44%
Rentelasten	(2)	0,27%	0,24%	0,23%	0,22%	0,23%
Cyclische component	(3)	0,01%	0,01%	0,01%	0,02%	0,01%
Correctie cyclische component overdrachten	(4)	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	-0,29%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%
° waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	-0,36%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
° overige one shots	(5b)	0,07%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	-0,17%	0,04%	-0,14%	-0,23%	-0,21%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,14%	-0,23%	-0,38%	-0,46%	-0,44%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,07%	-0,20%	-0,37%	-0,45%	-0,44%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	0,19%	0,04%	-0,14%	-0,23%	-0,21%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,04%	0,07%	0,03%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(10)	-0,14%	-0,10%	-0,03%	0,00%	0,00%
Genormeerde vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,07%	-0,07%	-0,03%	0,02%	0,00%
p.m. Genormeerde vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-0,43%	-0,07%	-0,03%	0,02%	0,00%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2019-2024, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2018.

(a) Het vorderingensaldo van de gewesten werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

3.3.2.1.2 Individuele Gemeenschappen en Gewesten

Scenario structureel evenwicht in 2021 - traject zonder toepassing van de flexibiliteitsclausule – tempo van de structurele verbetering voor de deelgebieden met een structureel tekort in 2018: 40,00% in 2019/ 40,00% in 2020 / 20,00% in 2021.

Op het niveau van de gewesten is de one shot in verband met de gedeeltelijke beïnvloeding van de ontvangsten inzake de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting van het jaar 2018 door de voorlopige autonomiefactor van het aanslagjaar 2017 (de voorlopige autonomiefactor van 25,990% is hoger dan de definitieve autonomiefactor van 24,957% die geldt vanaf het aanslagjaar 2018) – zoals in het HRF-advies van maart 2017 - begrepen in de one shot «bepaling definitieve autonomiefactor» (lijn 2 van onderstaande tabellen) en niet in de «éénmalige verrichtingen (one shots)» (lijn 6 van onderstaande tabellen).

Tabel 29
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor de Vlaamse Gemeenschap

Vlaamse Gemeenschap (incl. Zorgfonds) in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,159%				
Oneshot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	-0,226%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	0,067%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		<i>-0,028%</i>	<i>0,000%</i>	<i>0,000%</i>	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	0,028%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	0,006%	0,006%	0,005%	0,012%	0,003%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(6)	0,041%	0,015%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	-0,008%	-0,001%	-0,001%	-0,002%	-0,001%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	0,067%	0,020%	0,004%	0,010%	0,003%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	-0,226%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,159%	0,020%	0,004%	0,010%	0,003%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

(b) Uitgedrukt in HRF-concept (d.i. rekening houdende met de voorschotten en de afrekeningssaldi inzake de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting).

Tabel 30
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor de Franse Gemeenschap

Franse Gemeenschap in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,051%				
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 2)		<i>0,022%</i>	<i>0,022%</i>	<i>0,011%</i>	<i>0,000%</i>
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,055%	-0,033%	-0,011%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(3)	0,002%	0,002%	0,002%	0,004%	0,001%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,006%	-0,004%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(5)	-0,004%	0,000%	0,000%	-0,001%	0,000%
Genormeerde NFB	(6) = (2)+(3)+ (4)+(5)	-0,051%	-0,036%	-0,010%	0,003%	0,001%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 31
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor het Waalse Gewest

Waals Gewest in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,168%				
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	-0,102%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	-0,066%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		0,033%	0,033%	0,017%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	-0,083%	-0,050%	-0,017%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	0,001%	0,001%	0,001%	0,003%	0,001%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(6)	0,017%	0,001%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	-0,001%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	-0,066%	-0,047%	-0,016%	0,003%	0,001%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	-0,102%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,168%	-0,047%	-0,016%	0,003%	0,001%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

(b) Uitgedrukt in HRF-concept (d.i. rekening houdende met de voorschotten en de afrekeningssaldi inzake de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting).

Tabel 32
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

Brussels Hoofdstedelijk Gewest in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,094%				
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	-0,033%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	-0,061%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		0,026%	0,026%	0,013%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	-0,065%	-0,039%	-0,013%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	0,001%	0,001%	0,000%	0,001%	0,000%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(6)	0,004%	0,002%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	-0,001%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	-0,061%	-0,037%	-0,013%	0,001%	0,000%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	-0,033%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,094%	-0,037%	-0,013%	0,001%	0,000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

(b) Uitgedrukt in HRF-concept (d.i. rekening houdende met de voorschotten en de afrekeningssaldi inzake de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting).

Tabel 33
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor de Duitstalige Gemeenschap

Duitstalige Gemeenschap in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0007%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,0003%	0,0003%	0,0002%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0008%	-0,0005%	-0,0002%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0001%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0001%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	-0,0001%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0007%	-0,0005%	-0,0001%	0,0001%	0,0000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 34
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor de Franse Gemeenschapscommissie

Franse Gemeenschapscommissie in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	0,0019%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		-0,0018%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	0,0018%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0001%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	0,0019%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 35
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie

Vlaamse Gemeenschapscommissie in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0079%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,0032%	0,0032%	0,0016%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0079%	-0,0047%	-0,0016%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0079%	-0,0047%	-0,0016%	0,0000%	0,0000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 36
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie in % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0225%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,0087%	0,0087%	0,0044%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0218%	-0,0131%	-0,0044%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0002%	0,0002%	0,0002%	0,0003%	0,0001%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	-0,0002%	-0,0010%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	-0,0007%	-0,0001%	-0,0001%	-0,0002%	-0,0001%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0225%	-0,0139%	-0,0043%	0,0001%	0,0000%

(a) NFB 2018 : voorlopige berekeningen van het INR.

3.3.2.2 Lokale Overheden

Tabel 37
Traject zonder flexibiliteitsclausule voor de Lokale Overheden

In % bbp		2018	2019	2020	2021	2022
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,02%	0,04%	0,09%	0,07%	0,10%
Rentelasten	(2)	0,07%	0,06%	0,06%	0,05%	0,05%
Cyclische component	(3)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	0,05%	0,10%	0,15%	0,12%	0,15%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,03%	0,04%	0,09%	0,07%	0,10%
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,04%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(10)	-0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	-0,04%	-0,09%	-0,07%	-0,10%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		-0,04%	-0,05%	0,02%	-0,04%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2019): Economische Vooruitzichten 2019-2024.

D/2019/11.691/1